

l. h. 57.

20

Methodus
Methodus

Methodus

Methodus
Methodus

AVICENNAE
SUMMI

inter Arabes
MEDICI.

F E N. I.

LIB. I. CANONIS.

In usum Gymnasij Patavini.
Editio correctior.

Superiorum permissu.

PATAVII MDCXXXVI.

Typis & Sumptibus Pauli Frambottio

A VICE

SVAM

MEDICAL

F B N L

LIB. I. CANNONS

In this library

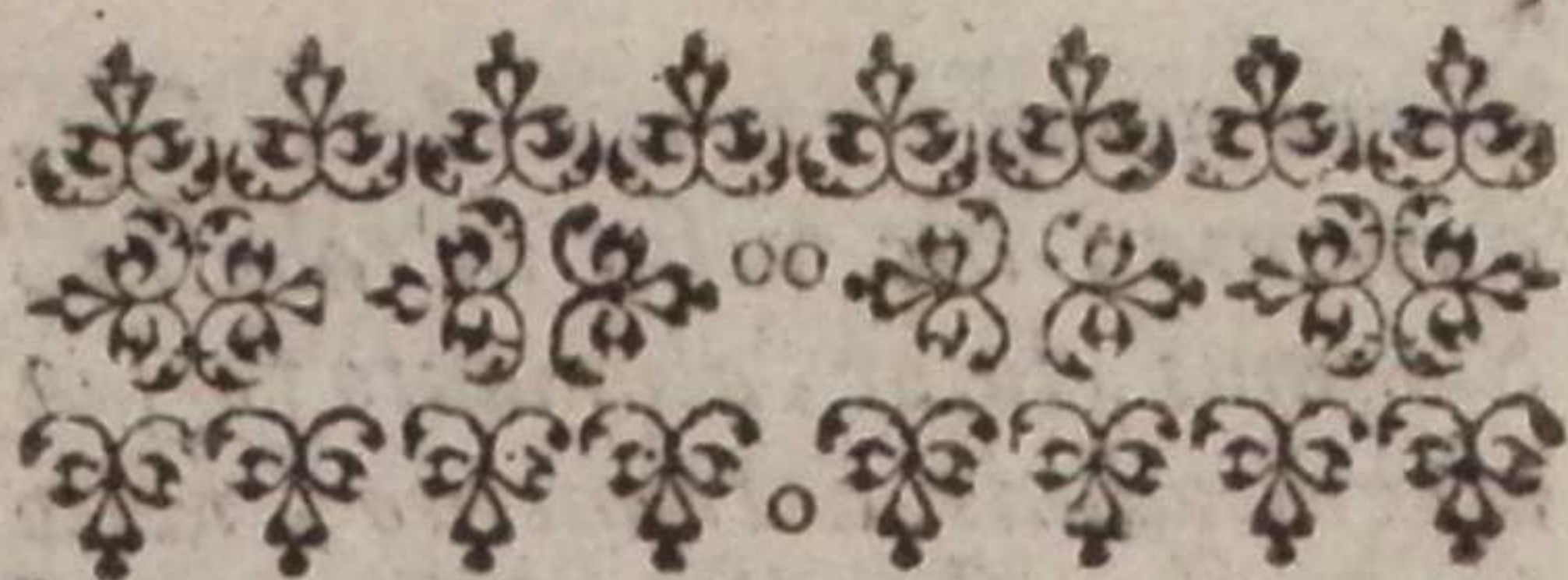
is preserved

Superintendent

PATENT

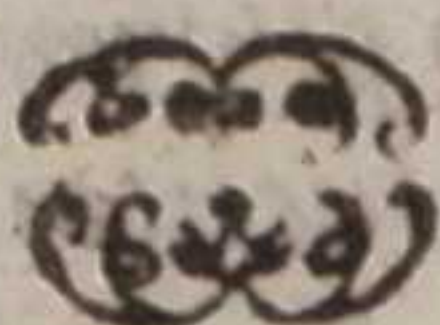
for the purpose of

Perillust. & Excell.

D. IO. DOMINICO
S A L A,

Medicinæ Theoricæ
in Celeberrimo Lyceo Patavino
Professori Ordinario.

Prudenti majorum insti-
tuto usq; ad nostram me-
moriam *AVICEN-*
N AE dogmata Italiae
Gymnasia retinuerunt. De quorū
eximio usu nihil attinet prolixius

A 2 dice-

4
dicere, quum universa Artis fun-
damenta, hic velut in tabella
Summus Autor, aliquanto forsitan
magnitudinis detrimento, nullo
veritatis dispendio, exhibeat. Et si
verò fidissimus ipsemet Naturæ
interpres ingeniosis abundè per-
spicius, non tamen par Lectori-
bus mentis acies. Mercurio nem-
pe opus erat, cujus fideli ductu,
veluti divinâ virgulâ, quicquid
à breuitate obscurum lucem, ambi-
guum fidem acciperet. Quam pro-
vinciam dum non minori sinceri-
tate quàm doctrina famâ in Gy-
mnasio patrio plurimis nunc annis
sustines, Vir Inclite: Medicorum
usq; Arabum Principi tuum nomē
erudito orbi notissimū jure præscri-
bendum censui. Tuo enim potissi-
mum is debet ingenio ac eloquio,
quod omnium usq; versetur ma-
nibus, ut meis operis in lucem re-
vocatus taciturnus versus tua me-

rita animi mei cultum posteritati
luculentius testari valeat. Cui por-
rò ereditis laboribus ut authorita-
tem concilies, *DEVS Opt. Max.*
Patriæ bonisq; omnibus Te diutis-
simè incolumem servet.

PAT AVII Calend. Ianuar.
M. DC. XXXVI.

E. D. V.

Deuotissimus

Paulus Frambotius

A 3 Bl.

DIVINI AVICENNÆ

Liber Primus.

*De Vniuersalibus Medica Sciencia
Canonibus.*

PROOEMIUM.

Rincipio autor bonorum omnium Deus inuocetur; veris, & proprijs laudibus admirabilis illius naturæ maiestas veneretur, meritæque illi gratiæ de summa eius in omnes diuina sapientia claros benignitate agantur.

Cum me amicus quidam summus,
quo.

quo neque auctoritate quisquam apud me plus valere poterat, neq; voluntate, assidue rogare, atque orare, non desisteret, ut de Medicina commentarium aliquod conscriberem, quod vniuersos, & singulos eius Canones summam breuiterq; dilucidè tamè & integrè exactâ methodo cõprehenderet: diutiùs non potui, tantis precibus fatigatus, amici desiderio, & officio meo deesse. De Medicina itaque scripturus, rem quo ordine tractare mihi placuerit, explicare aggrediar. Primum quidem agam de vniuersalibus Theorematis vtriusque Medicinæ partis, Theoricæ videlicet, & Practicæ: deinde de Simplicium Medicamentorum facultatibus generatim, ac particulatim: tum de Morbis singulas corporis partes instantibus: prius tamen ab earum anatomie, atque usu exordiens. simplicium enim, & similarium partium anatomen, atque usum in primo statim libro generaliter perstringam. Absoluta autem partis dissectione, ostendam nonnullis in locis, qua ra-

tione eius conseruetur incolumitas, mox prolixiori oratione vniuersales eiusdem Morbos, Causas, & Indicia, pariterque Curadi methodos describam. Quibus vniuersalioribus expeditis, deinceps ad particulares Morbos me conuertam, & ex maiori eorum parte, propriam cuiusque Definitionē, Causas, & Notas cōmuniter & separatim explicabo: vniuersalē primū medendi viam, ac rationē; deinde particularem, priuatamque, quæ vnoquoque perficitur Medicamento, siue Simplici, siue Composito, in medium proponens. Quæ autem prius de Simplicium medicamentorum viribus per tabellas, & picturas facilioris disciplinæ gratia (vt ibi unicuique patebit) descriptas, pro Morborum medelâ tradidero, ea sanè paucis exceptis, non repetam; neque illa quidem, quæ de Compositorum medicaminum vsu, & misturis in libro de Antidotis mox exponam. Expleto verò, & perfecto hoc Libro, ad alium transibo, in quo de rebus quoque particularibus, nempe de mor-

Præmiū.

Morbis, qui nulli determinato mem-
bro proprij adscribuntur, differetur;
vbi & de Corporis ornatu loquemur,
eademque vtar methodo, qua & in
præcedenti me vsum esse pollici-
tus sum. Postremò verò librum de
Medicamentorum compositione.
Antidotarium appellatum, annuente
Deo conficiam. Cæterum hoc com-
mentarium ei, qui huius scientiæ,
nomine dignus haberi velit eamque
tutò, atque honorificè exercere, ni-
hil prorsus emolumenti afferet, ni-
si quamlibet eius partem exactè cal-
luerit, memoriæque optimè com-
mendauerit. Nihil enim est in eo
tam exiguum, quin medico sit per-
quàm necessarium. Et si quid fortè
deesse videbitur, id quidem vel mi-
nimi erit momenti, vel eiusmodi,
quod non aptè connecti possit.
Quod si Deus omnipotens vitæ
meæ produxerit terminum, cogita-
tionesque meas bene fortunari, aliā
inde institutionē parabo. Nunc autē
hoc absolvam commēariū, in quin-
que libros, ea qua retuli serie, diuisū.

DOCTRINA PRIMA.

*De Definitione Medicinae.**Cap. 1.*

Medicina est Scientia, qua humani corporis dispositiones cognoscuntur, quatenus vel sanum est, vel à sanitate recedit, ut præsens sanitas conservetur, & amissa recuperetur. Quòd si quispiam obiecit, Medicinam diuidi in Theoricam, & Practicam; me verò ipsam totam posuisse Theoricam, ut qui dixerim esse Scientiam: is sibi responsum hoc habeat, quòd licet Artium pars quædam sit Theorica, & quædam Practica, & de Philosophia etiam ipsa, quòd eius sit pars Theorica, & pars Practica, & fini-

similiter in medicinâ, quod pars Theorica reperitur, & pars Practica, aliudque per Theoricam intelligamus, & aliud per Practicam; hoc tamen discrimen explicare ad nos non pertinet, nisi in Medicinâ. Si enim, ut de Medicinâ loquamur, dixerimus, aliam esse Theoricam, aliâ Practicam, non est existimandum, nos velle alteram medicinæ partem esse scire, alteram agere, sicut multi hunc locum perscrutantes putarunt: quin pro comperto habendum, idem nobis utranque significare, nihilque aliud esse, quàm scientiam. Verum priorem principiorum esse, posteriorem modi agendi: illamque proprium Theorices nomen, hanc verò Practices sibi vendicavisse. Per Theoricam enim intelligimus eam, quæ in inspectione, & cognitione tantum consistit, nullum omnino respiciens actum; quale est Theorema illud: Genera Februm essetria: aut temperaturas novem. Per Practicam verò, non actionem ipsam, & exercitationem corpoream, sed eam Medicinæ

partem, quæ agendi modum demon-
strat; ut est illud quoque: Tumori-
bus calidis principio ad mouenda esse
quæ repellant, refrigerent, & den-
sent: postea repellentia digerentibus
admiscenda: tempore verò, quo mor-
bus viget, digerentia, & mollientia
magis competere: postremo post
vigorem in remissione ipsa solis di-
gerentibus & discutientibus uten-
dum esse, præterquam ijs tumori-
bus, qui ex materijs à membris prin-
cipibus excretis oriuntur, Ex hac
enim doctrina consilium habetur,
quo agendi modus monstratur. Qua-
re vbi vtriusque partis dogmata cal-
lueris, vtranque Scientiam, Contem-
platiuam videlicet, & Actiuam simul
adeptus eris, etiamsi nullam vnquã
re ipsa actionem obieris. Neque ve-
rò est quòd quisquam dicat, humani
corporis dispositiones tres esse, Sani-
tatem nimirum, Morbum, & eam
Affectionem, quæ nec sanitas, nec
morbus putatur: me autem duabus
duntaxat contentum fuisse. Quicun-
que enim accuratè perpenderit, neu-
trum,

trum horum necessario colliget, ne-
pe neque Affectionem illam tertiam
nos posuisse, neque omisisse. Præte-
rea, si huiusmodi affectio necessaria
foret; profectò, cum dicimus recede-
re à sanitate, possunt eo verbo, & Mor-
bus, & tertia Dispositio intelligi; quã-
do ei Sanitatis Definitio minimè cõ-
petit, sed potius sui contrarij. Sanitas
enim est habitus, seu dispositio, ex
qua subiecti actiones sanæ procedunt.
nisi fortè quis sanitatem ad arbitriũ
suum definierit, conditionem aliquã
interponēs, qua non egeat. Sed de hac
re cum Medicis disceptandum non
est. neque enim is sum, qui cum eis in
huiusmodi altercari velim, quòd nul-
lam hæc disceptatio in medicinã
afferat utilitatẽ. Certior enim huius
rei disquisitio ad alterius Facultatis
principia pertinet.

De Subiectis Medicina. Cap. 2.

Quia Medicina humanum cor-
pus eã ratione, qua sanum est,
vel à sanitate, labitur, consi-
derat; nullius verò rei scientia pa-
ra-

ratur, aut absoluitur nisi per Causarum cognitionem, si Causas habuerit: operæ pretium quidem est, in Medicinâ, & Sanitatis, & Ægrotationis Causas cognoscere. Sed, quoniam sanitas, & ægrotatio, earumq; causæ, quandoque apertæ sunt, quandoque occultæ, ita vt sensu percipi nequeant, nisi & ab Accidentibus indicia sumatur; idcirco, & accidentia quoque, quæ sanitatem, & ægrotationem consequuntur, cognoscere necesse est. Iam enim monstratum est in Sciētiâ Demōstratiuâ, cuiusq; rei scientiam non acquiri, nisi per Scientiam Causalium, & Principiorum ipsius; si modo Causas habeat, & Principia: sin minus, per cognitionem Accidentium ipsam rerum substantiam comitatum. [Causarum autem genera sunt quatuor, nempe Materiales, Effectrices, Formales, & Finales. CAUSAE MATERIALES in Medica facultate sunt subiecta ipsa, in quibus Sanitas, vel Morbus fundatur. Et subiectum quidem propinquum est membrum, & spiritus: remotius verò, humores:

remotissimum, Elementa. Hæc tamen duo compositionis, & alterationis subiecta appellantur; quod ex eorū cōpositione, & alteratione unitas quædam confletur, singula ista complectens: quæ sanè alias Temperatura, alias Formatio: temperatura quidem respectu alterationis, formatio verò cōstitutionis. CAUSAE autem EFFECTRICES sunt, quæ humani corporis Dispositiones permutant, vel conseruant, vt variæ aëris constitutiones, cibi, aquæ, potiones, & id genus alia: vacuatio item, & retentio: regiones, vrbes, loca: motiones, & quætes tam corporis quam animi: somnus, & vigiliæ; ætates, sexus, artes, cōsuetudines, & vt summatim dicam, quæcunque humano corpori aliunde obueniunt, siue sint præter naturam, siue non. FORMALES verò sunt temperaturæ, & facultates ex eis orientes, & compositiones. FINALES postremò causæ sunt ipsæ functiones; ex quarum cognitione facultates innotescunt, spiritusque facultates deferentes, vt post ostende-

demus. Hæc ergo facultatis medicæ sunt subiecta ; quatenus humanum corpus contemplatur , quomodo rectè valeat , vel ægrotet . Ad huius autem contemplationis perfectionem , vt scilicet vel bonam valetudinem tueamur , vel aduersam depellamus , quibusdam alijs præterea causis indigemus , nempe ratione victus in cibo , & potu , electione aëris , mensurâ motus , & quietis , medicamentis , & chirurgiâ . Cuncta enim hæc apud medicos ad illa tria reducuntur genera Salubrium , Insalubrium , & Neutrorum , de quibus postea mentionem faciemus , commemoraturi simul , quomodo inponant medium inter duo contraria , medium re vera nō admittentia . Ex his igitur omnibus , sic iam diuisis , atque expositis , manifestè collectum est , Medicinā agere de Elementis , Temperaturis , Humoribus , Membris tam simplicibus quàm compositis , Spiritibus , eorumque Facultatibus Naturalibus , Animalibus , & Vitalibus , Functionibus , corporis Dispositionibus ,

Sanitate, Morbo, & Medio, corūq;
Causis, cibo videlicet, & potu, aëris
cōstitutionibus, aquis, regionibus, lo-
cis habitabilibus, inanitione, & reple-
tione, motione, & quiete tum corpo-
ris, tum animi, somno & vigilia, æta-
tibus, sexibus, artibus, consuetudini-
bus, & denique ratione victus in cibo
& potu, medicamentisq; ipsis, &
manus administrationibus, cū ad Sa-
nitatem tuendā, tum Morbum pro-
pulsandum. Cæterum, ex his quedam
sunt, de quibus Medico nihil aliud
indagandum est, præter simplicem
apprehensionem, cognitionemve,
quid sint: an verò omnino illa sint,
vel non sint, Philosopho naturali
credendum: quædam autem sunt,
de quibus in sua Scientiâ ratiocinari
debet. Quæ enim sunt velut princi-
pia, ea an sint, vel non sint, tanquā
alibi probata credere, & accipere
tenetur. singularū enim Scientiarū
Principia iam in alijs scientijs eas
recto ordine præcedentibus probata,
ac cognita accipiuntur; sicque fit, do-
nec Scientiarum omnium Principia
ad

ad Philosophiam primam, quæ Metaphysice dicitur, probanda reducantur. Quod si aliquis Medicus differere ab initio, & probare tentaverit Elementa esse, aut Temperaturas, aliavè id genus, quæ Naturali Scientiæ subijciuntur, errabit profectò, partim quia in Medica Scientia aliena includet, partim quia se aliquid demonstrasse putabit, cum tamen nihil demonstraverit. Ea verò, quæ medicus, quid sunt, simpliciter prænoscere. an verò sint, vel non sint, licet non constet, accipere, ac credere debet, hæc sunt. Elementa, an sint, quot, & quæ sint. Temperaturæ, quæ, & quot sint: Humores, an sint, quot, & quales: Facultates, an sint, & quot, sint: Spiritus, an sint, quot, & quomodo: tum, omnem mutationem cuiusque Affectionis, eiusque perseverantiam, Causam habere, & quot sint quoque causæ. Membra etiam, eorumque usus sensu, & Anatome discernere, & pernoscere debet. Ea verò, quæ æquo iure investigare, ac demonstrare debet, sunt Morbi ipsi,

eorūq; Cause, & Signa, & quo pacto
Morbus amolendus sit, & Sanitas
tuenda. Siquidem Medici interest,
vbi eorum aliquid ignotum fuerit,
illud omni ratione explicare, ac de-
monstrare. Quare, cū Galenus
Demonstratiuam de prædictis argu-
mentationem astruere aggressus fu-
erit, id certè quatenus Medicus tē-
tasse haud debebat, sed potius ea ra-
tione, qua philosophus haberi cupie-
bat, in scientiā naturali h. quens, vt
Legis recitator, vbi p. eter institutū
affirmare, seu rationibus comproba-
re conatur. Regis ~~anxia~~ ~~anxia~~
quam populus amplecti debeat, cū
ad eum minimè pertineat, nisi fortè
& legislatoris munus subire velit,
Medicus enim, vt medicus, & Legis
recitator, vt recitator, rationes de
huiusmodi adducere non possunt,
alioquin in ratiocinationem circula-
rem incideremus.

DOCTRINA SECVNDA.

De Elementis. C. vnicum.

ELEMENTA sunt corpora simplicia
primæq; cū hominis, cū re-
li.

liquorum omnium corporis partes ,
in diuersarum formarum corpora pe-
nitus indiuidua. Ex quorum mistura
variæ generatorum species conflan-
tur. Ea verò Medicus à Philosopho
Naturali accipit esse quatuor, nō plu-
ra, quorum duo leuia, & duo graua.
Leuia sunt Ignis, & Aer: graua Ter-
ra, & Aqua. TERRA est corpus sim-
plex, cuius naturalis locus est mediū
vniuersi, in quo naturaliter quiescit,
& ad quē, quoties ab eo seiuncta fue-
rit, naturaliter mouetur; idque ob
absolutā eius grauitatem. Est porro
suapte natura frigida & sicca; quip-
pe si propriam naturam seruauerit,
nec vlla causa extranea alteretur,
manifesta in ea frigiditas & siccitas
sensu percipietur. Eius vis in rebus
genitis vsui est ad retentionem, &
fixionem moliendam, vt partes mu-
tuō se comprehendant, firmentque,
ac figuras, & formationes suas custo-
diant. AQUA est corpus simplex, cui-
us naturalis sedes est, vt ambiat ter-
ram, & ab aëre ambiatur, modo in
suo naturali situ manserit; idq; ob
eius

eius gravitatem comparativam. Frigida, & humida natura est. Si enim naturaliter se habuerit, nec ab vlla externa causa afficiatur, conspicua in ea frigiditas, & humiditas, apprehendetur; vt quæ suapte natura à quavis exigua causa facile difficiatur, ac dilateretur, & quamlibet figuram accipiat, & amittat. Eius vsus in rebus genitis est, partes rerum formandarum concinnè, aptè, & æquabiliter figurare. Humidum enim, vt facile formationum figuras admittit, sic & facile amittit: sicut contra Siccum, vt difficile eas suscipit, nec & difficile dimittit. Vbi igitur Siccum & Humidum se inuicem temperauerint, adipiscetur siccum ab humido tractabilitatem, vt facile tendi, coaptari, ac figurari possit: Humidum verò à Sicco firmitatem, & constantiam, qua firmiter formationum, & delineationum figuras retineat: humidi enim ratione siccum vindicatur à sua friabilitate, & è diuerso sicci ratione prohibetur humidi fluor. AER est corpus simplex, cuius naturalis fi-

tus est super aquam, & sub igne; id-
que ob eius leuitatem comparatè spe-
ctatam. Aëris natura calida est, &
humida, secundum conditionem di-
ctam. Utilitas verò in rebus genitis
est, ut eas rariores, leuiore, tenuio-
res, & molliore, magisque ad mo-
tū aptas reddat. Ignis verò est cor-
pus simplex, cuius naturalis locus est
super omnia elemētaria corpora, ca-
ua nimirum orbis cœli vltimi super-
ficies, ad quā terminatur generatio,
& corruptio; & hoc ob simplicem
eius leuitatem. Calidus, & siccus na-
~~turalis, & magis ad generat~~is est e-
molumēto, vtpote qui cuncta matu-
ret, attenuet, permisceat, & tempe-
ret, suiq; penetratione aëream etiam
substantiam transfuehat, tum duorū
grauium elementorum frigiditatem
retundat, vt ex elementari suo statu
ad temperamentum reducantur. Illa
nanque duo graua ad membrorum
generationem, eorumque quietem:
hæc verò duo leuia ad spirituum ge-
nerationem, eorumque, & membro-
rum mobilitatem magis conferunt,

licet alius motor non sit, præter animam. Et hæc de elementis.

DOCTRINA TERTIA.

De Temperaturis. Cap. I.

TEMPERATURA est qualitas, quæ ex mutuâ oritur contrariarum, quæ in elementis reperiuntur, qualitatum actione, & passione. Cum enim exilibus partibus plurimum cuiusque eorum, alterius plurimum contingat, suis facultatibus in se mutuò agentibus, ac patientibus, assimilis quædam qualitas ex omnibus in toto conflatur, quæ est temperatura. Cum autem Facultates prime ~~que hic in sunt ele~~ mentis, quatuor sint, Caliditas, Frigiditas, Humiditas, & Siccitas; perspicuum est, temperaturas in corporibus generabilibus, & corruptibilibus, ex illis constare. Idque duobus quidem modis dici potest, simpliciter, non comparatè, prout ratione & intelligentia concipi potest. Vno modo, prout temperatura est moderata, ex contrarijs constans qualitatibus, & quæ inuicè portione sic coeuntibus, ut in ipso temperato non sint superantes, neque
su-

superatę, sed æqualiter inter se repu-
gnantes; temperiesque re vera inter
eas media existat. Altero verò, pro-
ut tēperatura nō est exquisitē media
inter contrarias qualitates, sed magis
vergit ad alterutrum extremorum,
siue in calidi, & frigidi, siue in hu-
midi, & sicci oppositione, siue in
utrāque. Verūm quod in scientia
medica consideratur temperatū, vel
intemperatum, nō est hoc, neque il-
lud, sed medicus à Naturali, tanquā
suppositum, accipere debet, non pos-
se huiusmodi æquale vllō pacto repe-
riri, ~~prociue quā & se hominis tem-~~
peramentum, aut membri humani.
Siquidē Æquale, de quo Medici tra-
ctant, nō est sortitum appellationem
ab æquitate, quę pondere, sed quę
pro iustitia metitur: idque in omni
temperato, tum corpore, tum mem-
bro in primis spectatur; vt scilicet ea
constet elementorum portione, men-
suraque in quantitate, & qualitate,
quæ humanæ naturæ maximē con-
uenit. Ea tamen mediocritas, qua
homo præditus est, illi primæ æqui-
tati

rati multum propinqua est. At vero hæc mediocritas; quæ aliorum, quæ eam non possident, collatione in humanis spectatur corporibus; octo accipitur modis. Nam vel Species confertur ad aliam ab ea diuersam: vel *Æquale* vnius Speciei ad id, quod ab eo in eadem specie, est diuersum: vel pars alicuius Speciei ad aliam eiusdem: vel *Portio* vnius partis speciei ad aliam eiusdem ab ea diuersam: vel *Individuum* vnius partis ad alterum eiusdem: vel etiã idem Individuum ad seipsum penes suas dispositiones: vel *Membrum* aliquod ad aliud eiusdem corporis: vel denique idem membrum ad seipsum pro varijs dispositionibus. Primo modo *Temperaturæ æqualitas* in homine spectatur in relatione ad reliqua generata, quæ quidem satis amplam habet latitudinem, nullo termino comprehensam. utcumque tamen fuerit, duo obtinet *Extrema*, magni scilicet *Excessus*, & *Defectus*; quorum alterum si transiret, non esset amplius humanum.

temperamentum . Secundo modo
 Æqualitas media est inter Extrema
 huius lati temperamenti ; reperitur
 autē in indiuiduo exactæ mediocri-
 tatis alicuius gentis temperatissime
 in ætate vltimi incrementi, quæ sa-
 nè licet non sit illa vera *Ἐκπαρσία* ,
 quam suprā diximus nunquam in-
 ueneri , rarò tamen adhuc inueni-
 tur . Nemo verò ad eam Mediocri-
 tatem propè accedit , nisi exactam
 membrorum paritatem , seu mutuā
 repugnantiam nactus fuerit ; nem-
 pè Calidorum , vt cor ; Frigidorum ,
~~vt cerebrum .~~ Humidorum , vt iecur ;
~~vt~~ siccorum , vt ossa . Si enim æqua
 prorsus inter se mensura correspon-
 deant , ac pari spatio distent ab ex-
 tremis ; ad illam optimam , mediam
 que temperiem accedet . At si vnum
 quodque seorsum membrum per-
 pendatur , non nisi vnius merito tē-
 peratus dicetur , cutis nimirum ip-
 sius , vt post ostendemus . Siquidem
 respectu Spirituum , & Membrorum
 principum , impossibile hominem
 ad exquisitam temperantiam acce-
 dere ,

dere, sed ab ea recedet per calidi & humidi exuperantiam; vitæ enim fundamentum est cor, & spiritus, quæ ambo supra modum calida sunt. Præterea vita ipsa in calido; incrementum autem in humido consistit: tum calidum in humido seruatur, eoque alitur. Partes verò principes tres sunt, ut suo loco docebimus: quarum alia, Cerebrum scilicet, frigido prædita est temperamento, cuius tamen frigiditas non est tanta, ut possit cordis, & iecoris calorem temperare: alia sicco, aut certè ei vicina, ~~omne infusum Cor~~ sed non ea tamen siccitate, ut possit cerebri, & iecoris humiditatem moderari. Quin neque Cerebrum etià frigidum absolute est, neque Cor siccum; sed in reliquorum duorum collatione, alterum Frigidum, alterum Siccum dicitur. Tertij verò modi mediocritas augustiorem similiter habet latitudinem, quam illa primi vniuersæ speciei communis; in amplam tamen & ipsa latitudinem extenditur, ut quæ alicui nationi cō-

R 2 ueniat,

ueniat, respectu alicuius climatis, seu regionis, vel aeris. Æthiopes namque propriam habent temperaturā, qua sani degunt, pariterque Germani sibi conuenientem. Vtraque verò respectu suæ nationis temperata est respectu alterius intemperata. Æthiopis enim, si in Germani regionem se conferat, egrotabit utique, vel morietur: contraque, si Germanus in Æthiopiam, contrariam prorsus corporis dispositionē acquireret. Singulæ ergo nationes, terram habitabilem incolētes, propriam, ~~seu principalem~~ rationem, sibi conuenientem ratione aeris sui climatis: quæ quidem duorum extremorum latitudine continentur, excessus scilicet, & defectus. Mediocritas etiam, quæ quarto modo spectatur, media est inter extrema latitudinis temperaturę alicuius nationis, cunctis alijs illius regionis temperatior. Quinti verò modi mediocritas angustioribus adhuc terminis comprehenditur, ut quæ vni definitio indiuiduo conueniat;

ut viuis, & sanis degat: latitudinē
tamen habet duobus terminatam
extremis, Excessus, & Defectus.

Quodlibet Individuum peculiari
donatum est Temperatura sibi soli
propria, qua cum alio communicare
rarò contingit, vel ferè impossibile.

Sexti quoque modi Temperies me-
dia est inter hos duos terminos, qua
ubi quis præditus fuerit, melius se
habebit, quàm pro sua natura habe-
re possit. Septimi autem Æquali-

tas est illud temperamentum, quod
singulis corporis partibus debetur,
quo dissident inter se. Nam Ossis
temperamentum est, ut in

eo præualeat.: Cerebri autem, ut
humiditas: pariterq; Cordis, ut cali-
ditas: & nervorum, frigiditas. Octa-
ui denique modi Æqualitas est o-
ptima singularum partium tempera-
tura, cum earum quæque pro sua
natura optimè se habeat. Ceterum,
si cunctas Animantium species ex-
penderimus, Homine inueniemus
ad eam exactam, & optimam tem-
periem propius accedere. Similiter,

si omnes mundi regiones lustraui-
mus, profectò comperiemus, quòd
si fuerit habitatio sub circulo æqui-
noctiali, cui nulla terrestris causa sit
impedimento, vt montes, maria, vel
id genus aliud, necessariò eius inco-
la cunctis alijs mediocritati certæ
propiores erunt. Iam enim mostra-
tum est nobis, falsam esse eorū opi-
nionem, qui intemperantiam asse-
runt illic adesse causa rectitudinis
radiorum solis. Si quidem rectitu-
do radiorum super capita minus ibi
malum molitur, minusque earum
~~demutat, quam eiusdem propinqui-~~
~~tas apud nos, vel alios in maiori la-~~
titudine existentes, licet directè non
superstet. Præterea omnes eorum
dispositiones optimæ sunt, ac fermè
vniusmodi, sui que similes, neque
Aer ibi alteratur alteratione sensibi-
li, sed est semper eorum tempera-
mentis conformis. Sed de hoc fu-
sius suo loco mentionem faciemus.
Ab his autem illi magis temperati
sunt, qui quartum incolunt clima,
quippe qui ex diuturna rectitudinis
radio-

radiorum solis post eius recessum mora non aduruntur, veluti qui in secundo, & tertio habitant: neque ex nimia solis remotione congelantur, vt qui in extremo quinti climatis, alia vè remotiori regione. Inter Indiuidua verò illud erit magis temperatum, quod tum ex regione, tum natione fuerit moderatiore. Quod autem ad Partium corporis temperamenta attinet, satis perspicuum est, partes principes exquisitę mediocritati non esse multum vicinas: quin potius carnē cæteris alijs ad eam propius accedere. Omnium verò temperatissima est Cutis, ~~quia~~ vtpote omnis excessus planè expers: nihil enim ferè afficitur ab aqua bene temperata ex pari aquæ feruentis, & gelidæ portione; idque fortè, quòd venarū, & sanguinis calor, neruorum frigiditate temperetur. Neque etiam patitur ab alio ex siccioribus, & humidioribus corporibus probè permisto, si equa inter se mistura coeant. Neminem autem latet, cutim non alia de causa ab his

non affici, nisi quia ea non sentiat, sed sui similis sit: nisi enim similis esset, utique afficeretur. Quaecunque enim eadem materia, sed contrarijs constant naturis, à se mutuo patiuntur. Vbi autem eadem etiã qualitate communicant, nihil patiuntur. Huius verò ea maximè temperata est, quæ intra manum habetur, precipueque in summis digitis, sed potissimum indice: hæc enim omnium sensilium, veluti iudex, ac norma est, ut pote perspicacioris sensus, omniumque extremorum verè media. ~~Onortet enim æquum iudice ab omnibus extremis pari abesse interuallo, ut excessum ab æquitate, & medio percipere possit.~~ Ad hæc te scire velim, quòd cum dicimus aliquod medicamentum esse temperatum, illud non intelligimus, ex se esse verè temperatum. hoc enim est impossibile. nequè idem sua temperatura cū humana, possidere temperamentum. eiusdè enim cum homine esset substantie. sed quod cum intra corpus nostrum fuerit

fuerit assumptum, atque à calore
natiuo alteratum, ipsum nulla Qua-
litate afficiat, quæ humanam tem-
periem excedat in altero duorum
extremorum, neque ullam faciat in
eo impressionem à mediocritate re-
cedentem: quippe respectu actionis
suæ in corpus nostrum dicitur tem-
peratum. Pari ratione, cum dici-
mus aliquod medicamentum esse
calidum, vel frigidum, id non intel-
ligimus, ex sua natura esse summè
calidum, vel summè frigidum, aut
calidus, vel frigidus corpore huma-
no. alioquin quæcunque humanam
temperiem non excederet, tem-
perata dicerentur. sed quòd ab eo ori-
tur in corpore nostro plus caloris,
vel frigoris, quàm prius erat. Pro-
inde aliquod interdum medicamē-
tum, vt ad hominem, dicitur frigi-
dum; ad scorpionem autem, cali-
dum; vel contrà, ad hominem cali-
dum, & ad serpentem, frigidum.
Immo quandoque idē medicamen-
tū in corpore Socratis calidius erit,
quàm in corpore Platonis. Ideo-

B

s

que

que præcipitur ijs, qui cotidie Artem exercent, vbi aliquam Intemperiem mutare student, ne in eodem semper medicamento, si non cõtulerit, persistant. Expleto itaque sermone de temperamento eucrato, ad intemperata est transeundum. Dicimus igitur, Temperaturas intemperatas, siue eas acceperis collatione facta ad vniuersam Speciem, siue ad Partem, siue ad Individuum, siue ad Membrum, esse octo, omnesque in hoc communicare, quòd ab illa moderata recedunt. Eas verò hac ratione veniamur. Nempe omnes intemperies, aut est Simplex, in vna scilicet oppositione mediocritatẽ excedẽs: aut Composita, quæ in vtraque simul. Ac Simplex quidẽ, quæ in vna duntaxat oppositione est Intemperata, vel est in Qualitatibus Agentibus, vel Patientibus. Si quidem vel est calidior iusto, sed in Humiditate, & Siccitate temperata: vel Frigidior iusto, sed non Humidior, nec Siccior: vel contra siccior iusto, in calore autem & frigior temperata.

perata : vel humidior inſto, non tamen calida, nec frigida. Hæ tamen quatuor temperaturæ durare diu nō poſſunt. Quæ enim ſupra modum calida eſt, corpus reddit ſiccius, quā conveniat : & è diuerſo ſupra modū frigida, humidius, humiditate ſcilicet aliena. Quæ verò immodicè ſicca eſt, breui reddit corpus frigidius, quā equum ſit. Ad eundem modum & immodicè humida : ſi tamē plurimū exuperet, frigiditatem citius ingenerat, quā ſicca : ſi immodicè, diutius quidem ſub eiufmodi ſtatu corpus durat, ſed temporis proceſſu frigidiū euadit. Ex hoc elicere poteſ, Mediocritatem ipſam, ſeu Sanitatem maiorem habere afſinitatem cum calore, quā cum frigore, pariterque cum Humiditate, quā cum Siccitate. Et hæ quidem ſunt quatuor Simples. Reliquæ verò quatuor Compoſitæ, in vtraque oppoſitione ſunt intemperatæ. Nam vel eſt Temperatura calida, & humida, vel calida & ſicca : vel contrà frigida, & humida,

vel frigida & sicca: cum neque calida simul & frigida, neque sicca pariter & humida esse possit. Ceterum quolibet harum octo temperaturarum, vel est sine Materia, vel cum materia. Sine Materia quidem, ut cum sola intemperies corpus occupat, sine alicuius humoris influxu, eadem Qualitate præditi, à quo corpus afficiatur, ut caliditas igne calfacti, & frigiditas glacie refrigerati. Cum materia verò, ut cum aliqua intemperantia corpus afficitur, ex alicuius humoris præsentia, in quo ~~ea Qualitas præpolleat~~, ut cum ~~corpus nostrum~~ ex Pituita vitrea frigesit, vel ex Bile flava incalescit. Sed de huiusmodi sexdecim intemperantijs in tertio, & quarto Libro sigillatim differemus. Illud scire oportet, Intemperiem cum materia bifariam progigni. nam vel membrum materia tantum perfunditur, vel ei us meatus, & sinus permeat, ubi postea infarcta, tumorem interdum parit, interdum non. Hæc habui, de temperamentis quæ dicerem.

rem. Medicus autem, quod ex se non est notum, à Philosopho naturali tanquam suppositum ac cognitum accipiat.

De singularum Partium Tempera-
mentis. Cap. 2.

Deus optimus maximus orna-
uit vnumquodque animal, pa-
riterque vnumquodque membrum
eo Temperamento, quod ei maxi-
mè conuenit, quodque suis actioni-
bus, ac dispositionibus, quantum fie-
ri poterat, congruum est. Hoc ve-
rò ratione comprobare Philosophi
inter est, ~~non enim~~ autem
tem homini inter cuncta non modò
animantia, sed etiam reliqua huius
mundi, temperamentū, quoad fie-
ri potuit, moderatius, cum quadam
totius corporis concordia, & harmo-
nia ad suas facultates, quibus agit,
& patitur; singulisque suis partibus
tribuit eam temperiem, quæ eis de-
betur, ita vt quasdam calidiores cō-
stituerit, quasdam frigidiores, alias
ficciores, alias humidiores. Quod
autem

ximè hinc sequuntur Pili: post quos
Ossa: ab his Cartilago; dein Liga-
mentum: mox Tendo: deinde Mē-
brana, cui succedunt Nerui: post
quos Spinalis. medulla: deinceps
Cerebrum: postmodum Adeps:
dein Pinguedo: postremò. Cutis.
Similiter humidius, quod in corpo-
re reperitur, Pituita est: secundo lo-
co Sanguis: tertio Pinguedo: quar-
to Adeps: deinde Cerebrum: mox
Spinæ medulla: post hanc caro, tū
Mamillarum, tum Testium: deinceps
Pulmo: cui succedit iecur: de-
inde lien: ab hoc renes; post quos
musculi: ~~ultimo loco testis.~~
quidem est ordo, quo Galenus eas
disposuit. Illud tamen non igno-
randum est, pulmonem in sui sub-
stantia, & natura non esse humidū
humiditate insigni. Siquidem quod-
libet membrum naturali sua tempe-
ratura simile redditur ei, quo nutri-
tur; accidentaliter verò ei, quod in ip-
so redundat. Cū enim Pulmo ca-
lidissimo nutriatur sanguine, multē
bili admisto, quemadmodum idem
quoque

quoque Galenus nos docet, in eo
 verò immodica humiditas acerue-
 tur, partim ratione vaporum à toto
 corpore ascendentium, partim as-
 fiduarum capitis defluxionum, ob
 id iecur multò humidius pulmone
 erit, naturali scilicet humiditate:
 pulmo verò extraneo potius humo-
 re conspersus dicetur, quàm revera
 humidius, licet assidua illa irrigatio
 humidiorē ipsum in sui etiam sub-
 stantia reddat. Idem quodammo-
 do de Pituita, & Sanguine sentien-
 dum: Pituitę namque humiditas est
 p[er] modum conspersionis; Sanguis
~~in~~ in ipsius
 substantiam: quamvis Pituita aquo-
 sa naturalis plerunque multo maio-
 ri in se polleat humiditate, quàm
 sanguis; Si enim sanguinis conco-
 ctio debitè perficiatur, non pauca ex
 eo humiditas resoluitur, quę aquo-
 se pituitę naturali in ipsum conuer-
 sę inerat. nam vt in sequentibus
 disces, Pituita naturalis est sanguis
 haud plenè concoctus. Siccior deni-
 que, quod in corpore habeatur, est
 Pilus,

Pilus, ut qui ex vapore cōstet fuliginoso, vi caloris elato: resoluta enim parte illa vapida, cum exhalatione missa; pura fuligo concreata remanet: secunda os; est enim ceteris membris durius; pilo tamen humidius est: quippe ossis generatio ex femine est, & sanguine, quę duo humida sunt: ideo quę plura animalia ossibus nutriuntur, pilis nullum: &, si fortē aliquod reperiat, illud certē est valdē rarum: nam, ut nōnulli opinantur, vespertilioes eis vescuntur. Id verō experimento etiam dignosces: nam, si pares ossium, & pilorum portiones ~~ex ossibus~~ stillatorio distillaueris, profectō ex ossibus plus cum aqua, tum olei effluet, minusque faculentia, quam ex pilis reliquetur. Os ergo pilo humidius. Huic verō in siccitate succedit cartilago; dein ligamentum; ab hoc tendo: proximē sequuntur membranę; mox arterię; deinde venę; post quas nervi motui designati; deinceps cor; exinde nervi sensus. nervi enim motus, frigidiores
simul

simul ac sicciores sunt æquali temperamento: sensiles verò frigidiores quidem sunt, sicciores autem non item, immo fortè temperamento, finitimi sunt; sed neque in frigiditate ab eo valdè recedunt: demum entis.

De Temperamentis Aetatum, Sexus, Regionum, & Artium in generali. Cap. 3.

ÆTATES in vniuersum sunt Quatuor: nempe Ætas Incrementi, Viridis vocata, quæ extenditur vsque ad vigesimum quintum, ~~et ad trigessimum annum~~ ^{et ad trigessimum annum} Consistentiæ, siue vigoris, quæ iuuenilis & florida appellatur, ad trigessimum quintum, aut quadragessimum annum excurrens: deinde ætas Decrementi, cum iam vigoris tempus excessit, necdum tamen virium robur amittitur; ætas Vergens, & Senilis appellata, quæ durat vsque ad sexagesimum ferè annum: postremò ætas Decrementi cum manifesto virium lapsu, quæ præceps, decrepita dicitur, & exten-

extenditur ad finem vitę. Aetas autem viridis diuiditur in Infantiam, Pueritiam, eamque etatem, qua validioribus motionibus mouetur corpus puerile, nec non Pubertatem, & absolutam Adolefcentiam. Prima terminatur eo temporis spatio, quo membra infantis nondum sunt apta ad motiones, & ambulationem. Secunda est, postquam pueri ceperunt ingredi, fortitudinem tamen, & firmitatem membrorum perfectam non habent, & dicitur ætas ortus dentium, cum scilicet gingivæ nondum sunt dentibus repletae. Tertia incipit post robur, soliditatem membrorum, & dentium ortum, ante pollutionem. Aetas verò pubertatis est, cum pueri incipiunt pubem, & semen emittere, dum barbescant. Ultima est proeecta, & adulta; & extenditur, usquequo incrementum iam manifestè definit. At verò infantie, ceterarumque etatum usque ad exactum usque incrementum temperatura, in calido quidem ferè temperatura est, sed in humido planè excedit.

cedit. Non parua tamen de duobus
caloribus; puerorum scilicet, & eta-
te florentium inter medicos veteres
erat controuersia. quidam enim
arbitrantur, puerorum calorem esse
validiorem, quò tum augeantur, tū
reliquas functiones naturales profe-
ctiores, ac vegetiores habeant, cibi
nimirum appetentiam, coctionem-
que ob natium eorum calorem,
quem recens ex semine nacti sunt,
magis collectum, atque unitum.
Alij contra, florentes etate calorem
longè valentiores habere, quàm
pueros, censent, quòd plurimus sit
~~in pueris~~ ^{in florentibus} sanguis, ac copiosior,
quàm in pueris, unde & eius occa-
sione crebrius sanguinis è naribus
profluuio tentantur: tum proprio
temperamento Bile magis, pueri ve-
rò Pituita abundant. Ad hæc Iuue-
num motus validiores esse: motus
verò non nisi calore fit. Adde etiā,
quòd valentius concoquunt, ac cō-
ficiunt: quod quidem caloris quo-
que vi celebratur. Quod si pueri
plura appetant, nihil id facere ad
calo-

caloris robur : appetentia enim non accidit ex caloris copia, sed potius ex eius inopia. Ideoque appetitus caninus appellatus ex frigiditate sepius oritur. Quod autem validius concoquant, indicio est, eos non pati nauseam, neque vomitiones ex incoctis cibis, neque cruditatem, aut cibi fastidium, sicuti pueri virtutis coctricis vitio. Quod verò proprio temperamento magis in bilem propensi sint, signum est; quia omnes eorum morbi, calidi sunt, ut est febris tertiana, vomitus ex toto biliosus, & id genus alia. ~~Quædam vero~~ verò morbi maiori ex parte frigidi & humidi sunt, febresque eorum pituitosæ, & vomitus, ut plurimum pituitosus; tum augmentum, quod in pueris continuè visitur, copiosæ potius humiditatis ratione, quam caloris robore fieri. Adde etiam ingentem eorum appetentiam caloris defectum significare. Hæ sunt variiusque sectæ & sententiæ & rationes. Galenus verò utrique simul contradicit; inquit enim, æquales
est

esse in radice, & substantia sua calores, verum puerorum calorem quantitate copiosiore, qualitate verò imbecilliore; florentium autem copia quidem minorem, acriorem tamen. Cuius rei declaratio, ut ipse refert, talis est. Imaginemur vnum eundemque pari mensura calorem, modò occupare corpus aliquod substantia humida, multa que præditum, quale est aqua modò aliud substantia sicca, eaque pauca constans, ut lapis: hoc enim modo inueniemus æqualitatem caloris in utroque. ~~Calor enim aqueus~~ aquæ quantitate quidem copiosior est, sed qualitate suauior: lapideus autem minor quantitate, sed acrior qualitate. Hac igitur ratione se habet puerorum calor cum florentium calore. Si quidem ingeni caloris pueri plus habent, eiusque blandioris, cum nuper ex sanguine, & semine ortum habeant, quæ humida, & calida res sunt. In florentibus ætate exiguis, & siccus, nec similiter suavis calor tangenti occurrit. Præterea puerorum

rorum calori nulla obuenit causa,
que ipsum extinguat, sed potius que
augeat: iugiter enim pueri augen-
tur, paulatimque augmentum suum
procedit, nec dum in vigore consti-
tit, non quòd iam retrocedat. In
florientibus verò, vt nihil eorum ca-
lorem auget, sic nihil extinguit, sed
idem in minori humidi copia serua-
tur, dum incipiat remitti. Non
tamen exiguum hoc humidum pu-
tatur exiguum respectu cōseruatio-
nis caloris, sed augmenti tantū n.
Vbi enim humidum per initia tan-
tū fuerit, vt duo obire munera pos-
sit, nempe calorem fouere, & p.
auctu faciendo superesse, postremò
vero ad id deueniat, quòd neutrum
afficere valeat; necessariò in medio
intervallo ita se habebit, quòd vnū
duntaxat munus obire poterit, non
etiam alterum. Absurdum autem
est dicere, ipsum posse incremento
satisfacere, & non custodiæ natiui
caloris. etenim quo pacto in re ipsa
incrementum molietur, si substan-
tiam seruare nequit? Relinquitur
igitur

igitur, vt dicamus calorem quidem
posse fouere, sed non incrementum
facere. hanc autem ætatem esse
florentium, neminem latet. Ratio
verò secundæ sectæ, quæ humidita-
tis occasione potius, quàm caloris vi
augeri pueros contendit, falsa est.
humiditas enim incrementi materia
est: materia verò ex se nec patitur,
nec formatur, sed solum à facultate
formatrice in eam agente, quæ qui-
dem est ipsa anima, vel natura præ-
cepto Dei: instrumentum autem,
quo agit, est calor innatus. Quod
verò dicunt vehementem puerorum
~~appetentiam ex frigida oriri intem-~~
perie, id quoque omninò falsum est,
cùm ex huiusmodi vitiosa appeten-
tia non proueniat proba digestio, ne-
que nutritio: nam vt plurimū pue-
rorum coctio optima est. alioqui
corpus non cresceret, nisi id quod
instaurat, plus esset, quàm quod ef-
fluit. Quod si quando malè conco-
quant, id ex eorum accidit ingluvie,
prauaque victus ratione, vt qui vo-
raciter, & inordinatè cibaria assu-
mant,

mant, eaque prauī succi, ac nīmiūm
humida, statimque immodicis mo-
tionibus se committant. Quò fit,
vt plura in eis aceruentur excremē-
ta, quæ purgatione egeant, præci-
puè in pulmone: vnde & respiratio-
nem obtinent crebriorem, & velo-
ciorē, quàm ætate florentes, non
tamen maiorem, cū eorum facul-
tas ad absolutam perfectionem non-
dum deuenierit. Ac talis quidem est
de propositarum ætatum temperie
Galenī opinio, in codice Kamusi
legitur, cui nos assentimur. (cuius
nos sumus ~~interpretes~~) Præterea
nosse oportet, Calorem natium post
ætatem Vigoris sensim decrescere;
nam aer ambiens materiam eius,
humidum scilicet, siccat. Ad quod
etiam facit calor naturalis intimus,
& labor proueniens ex motionibus
corporis, & animi, pro vita necessa-
rijs: itemque impotentia naturæ
imbecillis ad resistendum resolutio-
ni totius, latenter, ac continuè pro-
gredienti: omnes enim Facultates
corporeæ finitæ sunt, sicut in Natu-

rali scientia probatum est. Eius ergo actio non semper editur in materiam pro restauratione facienda.

Immo si facultas hæc foret infinita, semperque instauratio eius, quod dissoluitur, æqualis ad portionem fieret, adhuc tamen resolutio non esset æqua, sed iugiter cotidie augeretur. Itaque non esset restauratio repugnans dissolutioni, sed potius dissolutio consumens humidum: multò ergo magis, ubi utrumque simul coeat, ad decrementum, & regressum moliendum. Quare Humidum necessestario ~~et~~ ^{extinguitur}, & Calor extinguitur, præsertim cum ad eius extinctionem, quæ ex Materie defectu oritur, alia quoque concurrat Causa, nempe humidum aduentitiū, quod assidue gignitur ob cibi inconcoctionem. Bisariam autem ad ipsius extinctionem auxiliatur, videlicet suffocatione, seu debita diffractionis prohibitione, & qualitatis contrarietate, ut quod pituitosum frigidumque sit. Et hæc est mors naturalis, cuique individuo destinata penes

penes primum suum & nativum tē-
peramentum, vsque ad eum termi-
num, quem ipsius facultas exposcit
pro humido proprio conseruando:
vnumquodque enim indiuiduum
statutum sibi, prefixumque ter-
minum habet, varium tamen ob tē-
peraturarum varietatem. Et hi sūt
termini naturales. Sunt verò & alij
præter naturam immaturi, qui ali-
ter se habent, omnes tamen diuino
accidunt nutu. Ex his igitur vena-
ti sumus Puerorum, ac Iuuenū cor-
pora, quantum attinet ad æquitatē
primam, ~~calida & moderate~~, Se-
num verò, & decrepitorum frigida:
verum puerorum corpora humidio-
ra iusto, respectu sui incrementi.
Idque clarè admodum comprobari
potest, cum experimento ex ossium,
& reliquarum partium mollitie, tū
ratione, quod modico temporis in-
teruallo distent à semine, sanguine,
& spiritu vapido: Senes autem &
potissimū decrepitos non solū
frigidiores, sed sicciores quoque.
Quod similiter & experimento di-
gnoskitur,

gnoskitur, & ratione, ex ossium scilicet duritia, & cutis ariditate, atque asperitate, & quòd magna temporis inter capedine distent à semine, sanguine, & spiritu vapido.

Quinetiā in pueris, & florentibus, qualitatem quidem igneam æquam esse, sed re vera in pueris plus abundare æream, & aqueam: in senibus verò, & decrepitis terream, licet in decrepitis magis adhuc præualeat.

Cæterū florentis ætatis temperatura moderatior est, quam pueritię, sed ad puerilem relata, siccior est: ad senilem autem, & decrepitam, humidior. Decrepitus tamen pro partium simplicium temperatura siccior quidem est iuvene, & sene; & humidior vtrisque humiditate aduentitia nimis humente. Quod autem ad sexum attinet; fœminæ frigidiori, humidiori que pollent temperamento, ideoque in sua formatione minori corporis mole, quā mares præditæ sunt, multa que in eis aceruantur excrementa, partim ob tēperature frigiditatem, partim quia

quia plurimum domi versantur, & modica utuntur exercitatione, desidesque & ociosæ viuunt. Substantia item carnis mollior, & rarior est, quamuis marium caro respectu sue compositionis rarior sit: licet enim compactior sit, maiora tamen in se habet interstitia, ob venas, arterias, & nervos, qui per eam excurrunt. Demum, quod ad Regionēs, & Artes pertinet: qui regiones Septentrionales incolunt, vel artes aqueas exercent, humidiori pollent temperamento. Qui verò ab his dissident, contrario modo se habent. Verum de ipsarum temperaturarum notis, mentio rursus à nobis fiet, ubi vniuersalia, & particularia indicia recensebimus.

DOCTRINA QVART A.
*De Humoris Definitione, & Diui-
sione Cap. I.*

HVMOR est corpus humidum,
fluidum, in quo d primò ali-
mentum transmutatur. Humorū
autem, quidam est bonus, aptus ni-
mirum in partem substantiæ aliti
conuerti, eidemque similis fieri,
sive solus, sive cum alio; & omninò
supplere vices eius, quod ab eo dis-
solutum est: quidam verò est excre-
mentum quoddam, vt pote humor
vitiosus, qui huiusmodi beneficiū
præstare nequit, aut saltem rarò in
humorem bonum conuertitur: im-
mo quamprimum solet à corpore
excuti, & expelli. Dicimus igitur,
Humiditatū corporis alias Primas,
alias Secundas esse. Primæ sunt
quatuor Humores, quos paul post
recensebimus. Secundæ verò du-
pliciter distribuuntur: quedā enim
excrementosæ, quedam non excre-
mentosæ esse videntur. De excre-
mentosis

mentosis posteritis differemus. Non
excrementosæ autem sunt humores
qui à prima sua origine, & disposi-
tione mutati sunt, membrisque de-
stinati, sed nondum ullius pars exa-
cte sunt facti. Sunt porrò quattuor
genere, quarum alia est humor in
osculis contentus venarum exigua-
rum, membra simplicia irrigantiū:
alia est humor singula permeans mē-
bra in ipsis tanquàm ros quidam
imbibitus, qui aptus est conuerti in
alimentum, vbi corpus ali postulet,
membraque humectare, vbi ex ali-
quo valido motu, vel alia quapiam
causa exiccata fuerit: tertia est hu-
mor, iam concretioni, ac coagula-
tioni proximus, nimirum alimentū
ipsum in membrorum substantiam,
quācum ad temperaturam attinet,
conuersum, sed nondum ad integrā
substantiæ similitudinem, & substā-
tiam transmutatum: quarta est hu-
mor, qui intrinsecus in membris
simplicibus ab initio generationis
continetur, cuius gratia partium
compago, ac continuitas, quodam

ceu glutine seruator, ortū ex semine trahēs; semen verò ab ipsis humoribus. Humores verò, qui reuera humores sunt, tū probi, tum excrementij, quatuor complectuntur generibus: nempe Sanguine, qui inter cæteros præstantior est; Pituita, & Bile, tum flaua, tum atra. Sanguis natura calidus est, & humidus, cuius duæ reperiuntur species, videlicet naturalis, & non naturalis. Naturalis sanguis, rubri coloris est, cuiuslibet mali odori expers, ac dulcis. Non naturalis verò bifariam partitur: alius enim à proba temperatura euariat, non ob aliquod alienum sibi admistum, sed ob vitiosam sui ipsius temperaturam, vt si frigidior iusto, vel calidior redditus fuerit: alius verò tametsi in sua temperie vitio careat, tamen ratione prauī succi ei admisti peccat. quod adhuc duobus accidit modis: nā vel hic vitiosus succus foris aduenit, ipsum inficiens, ac corrumpens, vel in ipsomet genitus est, vt exempli gratia, si aliqua eius portio com-

computruerit, cuius tenue in bilē
flauam, crassum verò in atram ver-
sum sit, & vtraque, vel saltem alte-
ra in eo relictā fuerit. Quare vbi
malus quispiam humor ei admisce-
tur, tot modis à propria temperie
degenerat, quot species fuerint hu-
morum, qui ipsum inficiunt, pitui-
tē scilicet, bilis atrę, vel flauę, vel
aquoſitatis. Itaque & varijs etiam
ab illis afficitur modis, colores va-
rios suscipiens, odoremque & sapo-
rem proprium mutans: quippe
quandoque efficitur crassus, turbi-
dus, aut tenuis, aut niger multa in-
fectus nigredine, aut albus: pariter
amarus, aut salſus, et acidus. Pitui-
ta etiam alia naturalis, alia non
naturalis. Naturalis est dulcis prō-
pta in sanguinem aliquo temporis
spatio conuerti, vt quę sit sanguis
non plenē coctus, nec multa polleat
frigidityte, immo ad corpus relata
exiguę est frigiditytis: at si ad san-
guinem, aut bilem referatur, frigi-
da quidem erit. Nonnunquam ta-
men sit quędam pituita dulcis non

C

s

natu-

naturalis ex pituita insipida ; idque
vbi contigerit, sanguinem naturalē
cum ea misceri, vt in distillationi-
bus & salina sæpissimè percipitur.
Pituitę autem dulci naturali, nullū,
dixit Galenus, natura membrum
propriū pro receptaculo destinauit,
quemadmodum vtrique bili : nam
huiusmodi pituita sanguini non ad-
modum est absimilis, eaque omnia
membra indigent : ideoque proui-
dit, vt vnā cum sāguine permearet.
Id verò dicimus, necessarium ob
duas causas, alteram necessariam,
vtilem alteram. Necessaria quidē
duplici modo se habet : vno, vt sit
iuxta membra, ita vt si contingat ea
priuari solito alimento, quòd fortè
à ventriculo, & iocinere eò transf-
mitti nequeat, tunc naturalibus
suis facultatibus ad eam se conuer-
tant, & ipsam conficiant, & co-
quant, vt ipsa nutriantur ; Et que-
madmodum calor innatus eam con-
coquit, corrigitque, & in sanguinē
conuertit, ita alienus plerunque
putrefacit, & corrumpit ; quod ne-
cessita-

cessitatis genus nō habent Biles ipse : neutra enim bilis cum pituita in hoc communicat, quod natius calor eas corrigat, & in sanguinem redigat, licet utraque in alio cum ea communione habeat, nempe quod aduentitius calor eas immuret, putridasque, & penitus corruptas reddat : altero modo, ut sanguini miscetur, ipsumque aptum reddat ad nutrienda membra pituitosæ temperaturæ : oportet enim in sanguine, qui eiusmodi partes alere debet, pituitam actu inesse, terminataque quadam mensura, ut cerebrum : hoc tamen & utriusque quoque bili commune est. Utilis verò est, ut articulos, & particulas valde mobiles humectet, ne ob calorem, qui ex motu ipso, mutuoque attritu excitatur, nimia ariditate afficiantur. hic verò usus in necessitatis propè terminos transit. Non naturalis autem pituitæ, alia est excrementitia, quod eius substantia sensu diuersa percipiatur, ut quæ Mucosa vocatur : alia quoad sensum quidem

in substantia æqualis, ac mediocris
apparet, sed reuera heterogenea,
ac diuersa existit, & hæc pituita
Cruda dicitur; alia est maximè te-
nuis, quæ Aquosa nuncupatur: cõ-
traque alia valdè crassa, Gypsea
appellata, cuius tenue dissolutum
est, propterea quòd in meatibus &
articulis diu detenta fuerit, vnde &
cæteris alijs crassior est. Est & alià
quæpiam Pituita Salsa, quæ cunctis
alijs & calidior, & siccior existit.
Cuiuslibet autem falsedinis causa est
mistio aquosæ humiditatis, exigui
saporis, vel etiam insipide, cum par-
tibus terrenis adustis, sicci tempe-
ramenti, & saporis amari, æqua
portione: dico autem equa portio-
ne, quoniam si huiusmodi partes
exuperarent, amaritudo potius,
quàm falsedo oriretur. Ex tali
enim genere materiæ similiter fa-
les omnes, & aquæ falsæ naturaliter
gigni solent. Quinimmo nonnun-
quam arti ficiosè fit sal. in codice
arabonio Kamusij legitur, ex ligno-
rum, & herbarum cinere, quæ le-
ctio

etio Aristoteli, & Plinio magis cō-
sentit, vt in Scholio habetur ex ci-
nere, fuligine, & calce, cæterisque
id genus, si ex aqua decoquantur,
& colo transfundantur, dein ferue-
scat aqua, donec in salem cōcrescat,
vel ita relinquatur, dum sua sponte
coaguletur. Nec secus igitur, si
Pituitæ tenui insipidæ, aut saltem
exigui adeo saporis, vt non excedat,
misceatur bilis amara, sicca natura
ac exusta, æqua mistura, profectò
eam falsam, atque calidam reddet:
& hæc quidem est Pituita biliosa.
Galenus tamen inquit, huiuscemo-
di pituitam fieri falsam, aut pro-
pter putredinem, aut aquosæ humi-
ditatis admistionem. Nos verò di-
cimus, putredinem quidem efficere
ipsam salitam, quòd in ea adustio-
nem generet, cineritiam vè quandā
facultatem, quæ cum eius humidi-
tate permisceretur. At sola aquo-
sitas, si ei admisceatur, falsedinem
in ea procreare non valet, nisi ad id
quoque altera cōcurrat causa. Pro
illa igitur dictione, aut, disuncti-
ua, iu-

ua, iudicio meo debet poni, & con-
iunctiua; & tunc oratio erit integra.
Sed & inter pituitæ species ea est,
quæ Acida appellatur, quæ quidem
non aliter, quam pituita dulcis, bi-
fariam fieri contingit; nempe vel
ob mistionem alicuius rei extraneæ,
vbi est Bilis Atra acida, de qua pau-
lò inferius verba faciam; vel ali-
quam internam causam; vt si Dulci
illi pituitæ iam dictæ, seu ad dulce-
dinem accedenti, id accadat, quòd
cæteris succis dulcibus accidere so-
let, videlicet quòd primò ferueat,
deinde acefcat. Alia item datur
Pituita Acerba, quæ eodem quoque
se habent modo: nam vel ob atræ
bilis acerbæ misturam talis euadit:
vel quòd refrigerata sit vehementer
in seipsa, adeò vt eius sapor ad acer-
bitatē vertatur: aquosa enim eius
pars concrefcit, atque in siccam nõ-
nihil, & terreā naturam degenerat:
neque imbecillis adest calor, quo
ipsa ferueat, & acefcat; neque va-
lidus, qui eam perfectè coquat. Po-
stremò alia est pituitæ species, Vi-
treæ

treæ noncupata, crassa quidem, & densa, sua visciditate, ac pondere vitro liquato similis, quæ quandoque acida, quandoque insipida est. Persuaderi autem potest, pituitam crassam, atque insipidam esse crudam, aut ad cruditatem tendere: siquidem in ortu suo aquea, frigidaque erat, neque computruit, quicquam ve ei admistum est, sed tandiu abdita & recondita mansit, donec crassior, & frigidior euasit. Monstratum itaque est, vitiosæ pituitæ species quantum ad saporem attinet, esse quatuor, salisam nimirum, acidam, acerbam, & insipidam: pariterque quantum ad substantiam, quatuor esse, aquosam, mucosam, vitream, & gypseam: cruda enim sub mucosæ genere continetur. Bilis quoque Flauæ, alia est naturalis alia non naturalis. Naturalis est velut spuma sanguinis, caloris rubei atque pellucidi, levis, & acris; & quâto calidior, tantò coloratior existit. Hæc ubi in iecore genita est, in duas partitur partes, quarum vna
cum

cum sanguine permeat, altera ad vesicam felleam transmittitur. Quæ autem cum sanguine meat, id & necessitatis, & usus causa facit. Necessitatis quidem est, ut mista sanguini eas nutriat partes, quibus pro earum temperamento tantum bilis distribuitur, quantum pro sua portione, ac dispensatione debetur, ut est Pulmo. Usus verò, ut sanguinem attenuet, eumque per meatus angustos penetrare faciat. Quæ verò ad Vesiculam destillatur felleam, itidem & necessitatis, & utilitatis gratia eò demandatur. Necessitatis est vel respectu vniuersi corporis, ut ipsū ab hoc excremento expurget; vel merito vnius duntaxat particulæ, scilicet ut vesicam felleam enutriat. Utilitas quoque duplex est, partim ut intestina ab excrementis & pituita viscida detergat; partim ut intestina, & ani musculos stimulet, ut urgentem egerendi necessitatem percipiant, ad idque proritentur; unde fit, ut quandoque accidat dolor coli, ex meatu illius, qui

qui à fellis Vesicula ad intestina descendit, obstructione. Nonnaturalis verò bilis, alia est, quæ naturæ limites transgreditur ob aliquod alienum sibi admistum: alia quæ ex seipfa, quòd scilicet eius substantia præter naturam sit. Bilis autem nō naturalis primo modo consideratæ, alia est Nota, & famosa, cuius alienum, quod ei commiscetur, est Pituïta, oriturque vt plurimum in iecinore: alia minus nota, cuius alienum, quod ei commiscetur est Bilis Atra. Nota porrò & famosa, aut est bilis Citrea, aut Vitellina. nam interdum pituïta tenuis ei admiscetur, ex qua prior ortum habet; interdum crassa, ex qua altera, hoc est, quæ vitelli oui speciem refert. Minus verò nota ea est, quæ bilis Perusta vocatur: quæ quidem bifariam gignitur; vel scilicet, quòd bilis in seipfa aduratur, & quoddam in ea cineritium oriatur, sed eius tenuæ ab ipso prorsus non secernatur, sed totum ferè retineatur; & hæc quidem deterior est: vel Atra bilis
ex

extrinsecus adueniat, & cum ea
misceatur; & hæc est minus mala.
Huius autem bilis color est rebus,
non tamen lucidus, sed sanguinis
potius imaginem referens: tenuis
item est, sepæque a proprio colore
varijs de causis mutatur. Quæ ve-
rò ex seipsa à naturalis degenerat,
alia magis in iecore, alia in vētricu-
lo generatur. Eius autem, cuius
maior portio in Iecore gignitur, vna
tantum species inuenitur: fit verò,
vbi tenuiores partes sanguinis adu-
runtur, & crassiores in bilem atram
vertuntur. Quæ verò in Vētricu-
lo magis gignitur, duplex est, Por-
racea scilicet, Æruginosa. Porra-
cea quidem, vt mihi videtur, ex
Vitellina generatur, vbi aduri con-
tingat, adustio enim nigredinem in
ea producit, ex qua deinde cum ci-
trinitate mista, viridis procreatur.
Æruginosa verò ortū habet ex por-
racea, vbi scilicet eius vstio tam va-
lida fuerit, vt humidum absumat,
iamque præ nimia ariditate ad albe-
dinē vergere incipiat. Calor enim
in

in corpore humido nigredinem primò inducit, deinde ipsam aufert, ubi eius humidum consumere ceperit: postremò verò ubi plus æquo excedit, albedinem in idem introducit, ut in lignis perspicuum est; ut quæ primò in carbonem, mox in cinerem redigantur. calor enim in corpore humido nigredinē, in contrario albedinem parit: & è diverso frigus in humido albedinem, in contrario autem nigredinem molitur. Hæc tamen, quæ de porracea, & æruginosa bile attulimus, prout nostra fuit opinio, dicta sunt. Ceterū ea quæ æruginosa dicitur, cunctis alijs bilis generibus & calidior est, & deterior, magisque exitialis, immo fertur inter venena connumerari. Atre denique bilis alia est naturalis, alia non naturalis. Naturalis est probi sanguinis fæx, ac sedimentum, turbulentum uè excrementū, saporem medium inter dulcedinē, & acerbitatem obtinens; quæ similiter, ubi in iecinore genita est, in duas partitur partes: quarum altera

ra simul cum sanguine discurret, altera ad lienem transit. Quod autē una cum sanguine discurrat, id & necessitatis, & usus causa factum est. Necessitas namque est, ut sanguini misceatur, pro singularum partium nutritione, quibus pro sua temperatura congrua bilis atque portio debetur, ut ossa. Usus uerò, ut sanguini uim, robur, & crassitiem tribuat. Quæ uerò, ad Lienem secedit, eò quoque, & necessitatis, & usus gratia transmittitur. Necessitas quidem, uel uniuersum respicit corpus, ut scilicet ipsum ab eo excremento expurget: uel unicam particulam, hoc est ut lienem alat. Usus uerò habetur, ubi ad os uentriculi confluit; qui sanè duplex est, partim ut os uentriculi corruget, colligatque & roboret, partim ut sua acerbitate in eiusdem orificio titillationem inferat, sicque appetentiam moueat, & famem excitet. Illud autem non ignorari oportet, quòd quemadmodum sanguis non indiget ea bile, quæ ad fellis uesiculam

lam fertur, pariterque fellis uesicula ea, quæ ab ipsa egreditur; sic ea bilis atra, quæ ad lienem defer-
tur, à sanguine non desideratur, neque ea, quæ à liene defluit, lien indiget. Et quemadmodum bilis illa flaua, quæ à fellis marsupio ad intestina mittitur, excitat Facultatē Expultricem inferiùs; sic hæc bilis atra, excitat Facultatem Attractricem superiùs. Quare Deo rerum omnium opifici gratiæ, laudesque immortales habendæ sunt. Non naturalis uerò atra bilis non quidē per modum residentia, faculentē uè secretionis, ut naturalis, sed per modum adustionis, & cineritij oritur. Etenim si humida aliqua terrenis admisceantur, bifariam terrena illa substantia ab eis secernitur, nempe uel in modum residentia, ueluti ex sanguine bilis atra naturalis; uel adustionis, ut cū pars tenuis resoluitur, & crassa remanet, ut ex humoribus ipsa atra bilis excrementosa, quæ Nigra nuncupatur. At uerò inter humores, so-
lus

Ius Sanguis subsidentiam facit. ex Pituita enim propter sui lentorem, nihil quod fecis rationem obtineat, subsidet, veluti ex oleo: neque etiā ex Bile flava ob eius tenuitatem, & terrenæ substantiæ exiguitatem, atque assiduum motum: tum quod ex ea à sanguine secernitur, exiguum admodum, & minimum est. Et, si quid tandem secernantur, id ocyssimè vel putrescit, vel expellitur à corpore. Quòd si putrescat, tenuis eius pars dissolvitur, crassa relictā, fitque bilis atra deusta, minimè fæculenta. ~~Excrementosa~~ verò atræ bilis, alia est flavæ bilis cinis, exustaque eius pars, quæ quidem Amara est; insignis tamen inter hanc, & bilem illam flavam, quam perustam vocauimus, reperitur differentia, quod illa sit bilis, cui admistus fuit is cinis, hæc verò cinis per se seiunctus, cuius tenue iam evanuit: alia est cinis pituitæ, quodque ex ea exustum est; quòd si pituita valdè tenuis & aquosa fuerit, tunc eius cinis erit salus; sin minus,

nus, ad aciditatem, vel acerbitatem
verget : alia est cinis sanguinis,
eiusque pars adusta, quæ quidem
falsa est, & sub, dulcis; alia demum
est, atræ bilis naturalis cinis, quod-
que ex ea crematum est, quæ si te-
nuis fuerit, tunc eius cinis erit valde
acris, perinde, ut acetum acerrimū,
nam in terram proiectus statim fer-
uet, odorque eius acris adeo est, ut
muscæ ab eo fugiant, aliaque id
genus animalia. Si verò crassa fue-
rit, minorem possidebit acrimoniā,
cum modica acerbitate, & ama-
rore. Vitiosæ itaque bilis atræ
genera sunt quatuor: primum sci-
licet, ubi bilis flava exuritur, tenui
eius parte dissoluta, & reliqua tria,
quæ post retulimus. Ceterum atra
bilis pituitosa tardioris est læsionis,
& minoris malitiæ: biliosa verò
magis quidem maligna est, citius-
que lædit, & corrumpit, sed faci-
lius curationem admittit. reliqua-
rum autem duarum, ea certè dete-
rior est, quæ acrior; quæ tamen, si
inter initia succurratur, remedijs
ma-

magis obtemperat. Postrema verò, cum minùs super terram ebulliat, minùsque membris infigatur, tardius interimit, sed resolutioni, & maturationi magis resistit, magisque ad medelam admittendam rebellis est. Hæc sunt genera humorum, tum naturalium, tum excrementorum. Galenus, porrò inquit, qui censet solum sanguinem naturalem esse humorem, cæteros verò humores excrementa, quibus corpus prorsus non egeat; is à recto veritatis tramite aberrat. Si enim solus sanguis singulas corporis particulas nutrirer, profectò omnes & temperamento & substantia inter se similes forent. At Os carne durius nō alia de causa fuit, nisi quòd sanguis, qui pro eius alimento distributus fuit, substantiam duram melancholicam admistam habuit: nec contrà Cerebrum mollius carne, nisi quia sanguini, qui ipsum aluit, substantia mollis pituitosa cōmixta est. Præterea ipsummet quoque sanguinem alijs esse immistum humo-

humoribus, qui ab eo separantur, quotidiana experientia nos docet. Vbi enim è corpore detractus modicam in vase moram contraxerit, visu ipso perspicuè discernitur, in varias ipsum materias statim digregari. Secernitur enim ab eo pars quædam spumosa, quæ est Bilis Rubea, nec non alia veluti fex turbulenta, quæ est Bilis Atra, itemque pars quæpiam oui albo persimilis, quæ Pituita, & similiter quædam, quæ est aquositas: quod sanè excrementum per urinam excerni solet: quippe Aquositas ipsa inter humores minimè connumeratur, ut quæ ex potu generetur, qui non nutrit: necessaria tamen est ad alimenti attenuationem, eiusque penetrationem: humores enim fiunt ex cibo & potu, qui nutrit. Intellico autem per cibum & potum nutrientem, eum qui potestate similis est corpori. Quod verò corpori humano potestate simile est, id procul dubio est corpus compositum, non simplex: Aqua autem simplex

D

qui-

quidem est. Quidam etiam opinantur corporis robur sanguinis insequi copiam, contraque eius imbecillitatem sanguinis paucitatem. sed res non ita se habet. quinimo huiusmodi corporis dispositiones spectantur ex proba, vel improba eius nutritione. Sunt & nonnulli alij, qui putant, inculpata conservari sanitatem, quamvis humores augeantur, vel diminuantur in corpore, dummodo inter eos ea servetur proportio, quæ humanis debetur corporibus in relatione unius ad alterum, Verum res aliter se habet; si quidem oportet humores ipsos certam etiam habere quantitatem, ac mensuram, non in relatione ad alium humorem, sed ad seipsos; servata tamen mensura quæ eis debetur in relatione unius ad alterum inter se. Complures præterea aliæ Quæstiones circa humorum materiam passim agitantur; quas idcirco prætermisi quòd magis ad Philosophos, quàm ad Medicos pertineant.

*De modo generationis Humorum.**Cap. 2.*

Cibus mandendo aliquam ac-
quirat concoctionem, siqui-
dem oris superficies superficiei vē-
triculi annexa continuaque est,
perinde ac si vnica foret, Facultatē
Coctricem ab ea adeptā. cū enim
id, quod manditur, contingit, ali-
quali ipsum conuersione demutat:
ad quod etiam conducit salua ipsa
coctione comparata, calore innato
intercedente. Ideoque triticum
mansum in tuberculorum, & ab-
scessuum maturatione maiorem
vim habet, quā ex aqua tritum,
vel percoctum. Quod autem cibus
mansus iam incipiat, aliquo modo
confici, indicio est (vt nonnulli
aiunt) quod nec odor, nec sapor
prior in eo ampliū deprehenditur.
Sed, cū primū ventriculum in-
trauerit, integra conficitur conco-
ctione, non tantū ventriculi ca-
lore, sed etiam eorum membrorum,

quæ ipsum circumquaque comple-
ctuntur, nempe iecinoris à parte
dextra, à sinistra lienis. Calefacit
enim Lien, non merito suę substan-
tiæ, sed multarum arteriarum, &
venarum, quæ in eo sunt. Ab an-
teriori etiam parte Omentum extat
pingue, quod facile calorem reci-
pit, eumque in ventriculum refle-
ctit; In superiori verò Cor, quod
in ipsum quoque calorem suum in-
fluit per medium Septum transuer-
sum, ab eo concalefactum. Vbi au-
tem cibus hoc modo coctus est, ef-
ficitur substantia eius in omnibus
fermè animalibus, potus admisti
beneficio, vt plurimum Chylus,
nempe substantia quædam liquida,
fluens, cremori ptisanę quò ad cras-
situdinem persimilis. Deinde pars
eius tenuior, ex Ventriculo, & In-
testinis etiam attrahitur, & per ve-
nas, quæ Mesaraicæ vocantur, tra-
ducitur: quæ quidem tenues, ac
duriusculæ sunt, cunctis intestinis
annexæ. Vbi verò per eas traducta
ad venam, quæ in caua iecoris par-
te

re sita est, Porta iecoris appellata, peruenit; iecur ipsum penetrat per quasdam veluti propagines, & ramos portæ, qui iecoris substantiam ingredientibus, exiles admodum, & tennes capillorum instar euadunt, orificijs propaginū radicū venę, quæ à connexa parte iecoris ascendit, obuiam facti; facilius tamen angustus illos meatus permeat, si vberior potus copia, quàm pro corporis necessitate conuenit, assumatur. Cùm itaque in harum venarū fibras est distributus, atque adeò dispersus, vt totum fere iecur, vniuersum hunc tangat succum, tunc proba Coctio celebratur. sic enim eius functio vehementior, validior, ac velocior existit. In omni autem huiusmodi coctione duopotissimùm fecernuntur, alterum velut spuma, alterum sedimen quoddam; licet quandoque aliud quid vnà cum his gignatur: quod sanè, vel naturam adusti sapit, si coctio immodica fuerit, vel è diuerso incocti, & quasi crudi, si eadem deficiens extiterit.

Porro spuma illa est Bilis Rubea, sedimen verò Atra; ambæque sunt Naturales. Adusti verò pars tenuior, est Bilis Flaua vitiosa, crassior verò Atra, similiter vitiosa, & vtræque Præter naturam. Quod verò haud probè coctum est, Pituita. Postremò, quod ex hoc toto purgatum restat, veluti colo transfusum, purum, ac probè coctum, est Sanguis: qui tamen quamdiu in iecore moratur, tenuior iusto existit, ratione aquosi excrementi, quod (vt diximus) est necessarium. Verùm huiusmodi sanguis cum ab hepate separatur, illicò ab aquositate illa supernacua purgatur, vt quæ necessaria non sit, nisi ob causam quandam, quæ iam amota est. Attrahitur verò à venis, quæ deorsum ad Renes feruntur: secumque defert tale, ac tantum sanguinis, quale, ac quantum pro renum nutritione expedit. Alit enim Renes ipsos portio pinguis, & sanguinea huiusce aquositatis, reliquum verò ad Vescicam fertur, & Pudenda. Sanguis
autem

autem probe substantiæ per venam magnam, ex connexa iecoris parte ascendentem, progreditur, ferturque per uenas quasdam, quæ ab ea ramorum in modum diuiduntur, dein per alias minores, quæ ab illis propagantur, rursus per earum ramulos, deinceps per ramulorum furculos, mox per uenas adeò fibrosas, ut capillos referant, demum ab illarum osculis, quasi exudando in membra labitur præcepto Dei. Causa porro Effectrix ipsius sanguinis est Calor moderatus. Materialis uerò, quod ex alimentis optimis, tam in cibo, quàm in potu, temperatum est. Formalis est exacta ac proba coctio. Finalis uerò, ut corpus nutriat. Causa uerò Efficiens Bilis Rubræ naturalis, quæ est tanquam spuma sanguinis, est calor itidem moderatus: sed Bilis exusta nonnaturalis est calor igneus immoderatus, præsertim in iocinore. Materialis autem, quod inter alimenta, tenue, calidum, dulce, pingue, & acre est. Formalis est.

coctio ad excessum vergens. Finalis verò est illa necessitas, & utilitas, quæ iam prædictæ sunt. Pituitæ autem causa Effectrix est calor imbecillis. Materialis verò, quod ex nutrientis crassum, humidum, viscidum, & frigidum est. Formalis est coctio imperfecta. Finalis verò necessitas, & usus, de quibus superius diximus. Atra denique bilis, naturalis quidem, & sæculentæ causa Efficiens est calor mediocris; Adustræ verò calor, qui mediocritatis limites excedit. Materialis autem id, quod inter alimenta valdè crassum, & parum humidum reperitur; sed quod calidum est, id validius in hoc est. Formalis verò est grauitas, residere faciens altero duorum modorum, unde neque profluit, neque resolvitur. Finalis demum est necessitas, & utilitas, quarum paulò ante mentionem fecimus. Augetur præterea Atra Bilis, aut ob iocineris calorem immodicum, aut lienis imbecillitatem; aut propter frigus vehemens congelans, aut assiduam
astri-

astriktionem, & varios, ac diurnos morbos, à quibus humores in cinerem rediguntur. Cumque atra bilis plus æquo aceruatur, si inter ventriculum, & iecur reſederit, rarò generatur sanguis, & boni ſucci, quin potius sanguis omnino decreſcit. Illud non ignorare oportet, caliditatem, & frigiditatem præter cæteras alias, eſſe potiffimas generationis humorum cauſas: verùm Caliditas mediocris Sanguinem gignit, immodica verò Bilem Flauam, ſed nimium immodica Atram, ob aduſtionis exceſſum. Pariter Frigiditas mediocris Pituitam, nimis verò immodica Atram bilem propter exceſſum congelationis. ſed tamen aduertere debes facultates patientes agentibus proportionem correfpondere. Nec prorata ſententia haberi debet, quod quælibet temperatura gignat ſibi ſimile, non etiam contrarium ex accidenti, etſi per ſe minimè: quandoquidem ſepiſſimè contingit temperaturam aliquam ſuum contra-

D 5 rium

rium generare. Frigida enim, & Sicca temperatura nonnunquam generat humiditatem aduentitiam; non quidem ob similitudinem, sed ob facultatis Concoctricis imbecillitatem: cuiusmodi illa est, qua quis gracilis præditus est, cuius articuli sunt laxi, & membra omnia glabra, frigida tactu, & mollia, cum venis angustis: quemadmodum & senecta pituitam gignit, quamuis vera senectæ temperatura frigida, & sicca sit. Adhæc non te lateat, Sanguinem, & quicquid vnâ cum eo permeat, Tertiam in venis coctionem adipisci: vbi Quæ per singula, partes distribuitur, ut earum quæque suum suscipiat alimentum, tunc Quartam habet concoctionem. At verò Primæ concoctionis, quæ in Ventriculo sit, excrementum per intestinorum viam excernitur. Secundæ verò, quæ in Iecore celebratur, maior pars per urinam expurgatur, reliquum verò per Lienem & Vesicam felleam. Reliquarum autem duarum coctionum excremen-

ra, cum insensibilem diffationem, tum per sudorem, tum sordem extrinsecam excernuntur. Hæc verò partim per sensibiles expellitur meatus, veluti per nares, & aures, partim per sensui incompertos, ut sunt exigui totius corporis meatus. Quandoque verò & per eos, qui sunt præter naturam, ut per pustulas, & eruptiones; & quandoque per id, quod sponte ex corporis aditamento enascitur, veluti pili, & ungues. Præterea, qui humores tenues obtinet, imbecillis redditur ex eorum vacuatione. Siquidem leditur eius Virtus & robur ex meatuum exilium dilatione, cum maxima ex resolutione consequatur imbecillitas: facile enim, promptæque humores tenues vacuantur, ac dissolvuntur: Quod autem facile euacuatur, & dissolvitur, id quoque spiritui facile associari potest in sua dissolutione. unâ ergo cum eo resolvitur. Postremo non ignores, quòd quemadmodum hi humores habent causas in eorum generatio-

ne, ita & in eorum motu. Motus, nanque, & res calidæ Sanguinem mouent, & Bilem Flauam, immo quandoque & Attram, eamque validam reddunt. Quies verò mouet Pituitam, ipsamque roborat, nec nō aliquas Attræ bilis species. Quinetiam ipsæ imaginationes, ac omnes animæ apprehensiones, & accidentia, variaque obiecta commouent humores; verbi gratia, sanguinem commouet res intueri rubeas: ideoque inhibemus ei, cui è naribus sanguis profluit, ea, quæ rubidum, & rutilum colorem habent, aspicere. Hæc sunt, quæ de Humoribus, & eorum generatione dicere nobis in præfenti visa sunt. Differere verò contra negantes & dyscolos tenentur scientiarum contemplatores, non medici.

DOCTRINA QUINTA.

*De Membrorum Definitione, ac
Diuisione. Cap. vnicum.*

MEMBRA sunt corpora orta ex prima humorum mistione; quemadmodum & Humores sūt corpora genita ex primaria alimenterum miscella, nec non alimenta ex prima elementorum mistura. Membrorum autem alia Simplicia, alia Composita. Simplicia sunt, quæ in similes sibi partes diuiduntur, quarum quolibet sensui manifesta, Nomine, & Definitione cū toto communicat, vt caro, & ossa, & nerui, cum omnibus suis partibus, & alia id genus, vnde & Similaria vocantur. Composita verò, quæ apta secari in partes dissimiles sunt, quarum quæuis accepta non communicat Nomine, & Definitione cum toto, vt manus, & facies. Pars enim faciei non est facies, neque pars manus est manus, & ob eam rem dissimili-

similaria, seu organica membra appellantur, ut quæ sint instrumenta animæ pro motionibus, & actionibus obeundis. Primum autem membrorum Similarium est Os, quod quidem ideò prædurum creatum fuit, ut esset vniuersæ corporis molis fundamentum, & motionum sustentaculum. Post ipsum est Cartilago, quæ osse quidem mollior est, ut flecti posset, attamen ceteris alijs durior. cuius vsus est, ut ossium cum membris mollibus, ipsa interiecta, melior fieret connexus, ne durum molli absque medio necereretur. Duro enim molle læderetur, præsertim ex ictu, & casu, vel oppressione aliqua, nisi esset compositio probè disposita, ac veluti per gradus ordinata, sicut in osse scapulae visitur, ac partibus præcordiorum, nimirum in costis nothis, & osse pectoris, in cuius imo cartilago triangula adnascitur: tum ut per ipsam tutior fieret artuum sese atterentiū cohærentia, ne sua duritie disrumperentur: vel si qui muscoli ad aliquod

quod membrum se extenderint, in quo os non sit, cui innitantur, aut à quo robur suscipiant, vt sit ibi fulcimentum quoddam, & tutela tendinibus eorum, ut sunt palpebrarum muscoli. Quinetiam pluribus in locis necessarium est, partem aliquã re valida pro sustentaculo suffulciri, quæ tamen non sit extremè dura, ut in epiglottide. Deinceps succedunt Nerui, qui tum à cerebro, tum à spinali medulla ortum habent, albi, lenes, mollesque flexu, duri tamẽ, vt difficilè rumpi possint; ideò creati, vt membra sensu, & motu prædita sint. Post neruos sunt Tendines, qui ex musculorum extremitatibus oriuntur, neruis non absimiles & mēbris mobilibus occurrentes, ea quandoque contrahunt, cū, & ipsi contrahuntur ex muscoli conuulsione, collectioneue, ac regressu: quandoque verò relaxant, cū & ipsi remittuntur, ex muscoli extensione, seu dilatione, vbi scilicet ad suum situm redit, aut plus æquo etiam tenditur, quàm pro suo naturali

rali positu deceat, ut in quibusdam musculis conspicuum est. Sunt autem maiori ex parte compositi ex nervis, qui musculo inferuntur, & ab altera parte egrediuntur, atque ex quibusdam corporis, de quibus statim post tendinum relationē tractabimus, nempe ex Ligamentis, quæ ab ossibus originem trahunt, & versùs musculos proficiscuntur: diuiduntur enim vnà cum nervis, fibrarum filorumue in modum, & quod ex ijs ad musculam peruenit, repletur carne; quod verò ad articulum, & membrum mobile fertur, colligitur in seipsum, & tendo fit. Post tendines autem sequuntur Ligamenta, quæ nuper nominauimus, neruosam ipsa quoque effigiem, & visu, & tactu referentia: quorum alia simpliciter ligamēta vocantur; alia & Cartilaginis etiam nomen sortita sunt. Id enim quod musculo annectitur, ligamentum absolute dicitur; quod verò ad musculum nō se extendit, sed tantummodo inter extrema ossium iuncturæ, vel aliorum

rum

rum membrorum iacet, firmiter-
que alterum alteri annectit, non
absolutè ligamentum, sed cartila-
gineum ligamentum appellatur.
Nullum verò ligamentum sēsu prę-
ditum fuit, ne fortè ob nimiam mō-
tionem, & mutuum attritum dolo-
re afficeretur. Vfus item ligamenti
ex prædictis, perpendi potest. Pro-
ximè succedunt Arterię, quę à cor-
de oriuntur, cavę, in longum por-
rectę; nervosę, & substantia liga-
mentales, habentes motus dilatio-
nis, & constrictionis, qui quietibus
discernuntur. fuerunt verò creatę,
vt per eas cor ventiletur, & fuligi-
nosus vapor ab eo discutiatur, vita-
lisque spiritus singulis corporis
membris distribuatur. Deinceps
sunt Venę, quę arterijs quidem si-
miles sunt, sed à iocinore ortum
habent, & prorsus immobiles sunt,
ob id creatę, vt sanguis cunctis cor-
poris partibus impertiretur. Dein-
de sunt Membranę, quę ex fibris
nervosis sensu incompertis contex-
tę sunt, quarum crassitudo tenuis
exi-

existit; latitudo verò magna . cuius
causa aliorum corporum extimas
superficies contegunt, ambiuntque.
Continent autem ea ob varios usus;
inter quos, alius quidem est, vt to-
tum membrum in sua figura, &
formatione conseruent: alius verò,
vt quædam membra ab alijs distin-
guant, ac suspēdant, illisque ea an-
nectant neruis, & ligamentis, fila-
mentorum tractu, ex quibus con-
textæ fuerunt, vt in renibus cum
dorso res se habet. Adde etiam
aliū . nimirum vt membra, quæ
ex sui substantia sensu carent, ipsa-
rum beneficio habeant superficiem,
per se sentientem id quod eam of-
fendit; &, si quid corpori illis in-
uoluto accidat, illud per accidens
sentiat, cuiusmodi est pulmo, iecur,
lien, renes. Hæc enim ex se nihil
sentiunt, sed si quid ea offēdat, id
per membranas operientes sentiunt;
vtpote si flatibus vel rumore aliquo
corripiantur: quanquam flatum
percipit membrana per accidens
propter distentionem, quæ fit in ip-
sa

sa, tumorem verò sentit origo ipsius membranæ per Accidens similiter ob eius pondus, & suspensionē: quoniam membrum præ gravitate tumoris præter naturam remanet pendens. Postremò est Caro; cuius utilitas est, loca vacua replere, quæ in horum membrorum situ in corpore reperiuntur, eorumque robur existit, quo sustentatur. At verò unicuique mēbro naturalis quædam inest facultas, qua sua nutritio probè perficitur, ut scilicet alimentum trahat, retineat, assimilet, uniat, & quod superfluum est, expellat. Verū differunt membra inter se. quædam enim præter prædictam facultatem, aliam etiam possident, quæ ab eis ad alia transit: quædam sunt, quæ nullam aliam habent. & ex aduerso quædam præter eam facultatem alia etiam insignita sunt, quæ illis ab alio impertitur, ac influit: quædam minimè. Quæ quidem si coniugabis, sequetur necessariò hæc coniugatio: nempe, vel erit membrum suscipiens, & tribuens; vel tri-

tribuens, & non suscipiens; vel suscipiens, & non tribuens; vel neque tribuens, neque suscipiens. Repertum autem membrum, quod recipiat, & det, nemo dubitat: Etenim in cerebro, & iocinore omnes conveniunt medici, quod utrumque eorum recipiat virtutem vitæ, calor estque naturalem, ac spiritum à corde, & similiter utrumque sit principium alterius facultatis, quam alijs immittit, ac contribuit; quamvis Cerebrum secundum quosdam sit origo sensus absolute, secundum alios verò non absolute; & Iecur apud aliquos sit principium nutritionis simpliciter, apud alios verò non simpliciter. Quod etiam reperitur membrum non tribuens, item nemo dubitat. Caro enim facultatem sentiendi, & vivendi suscipit: nullius tamen facultatis est origo, quam alicui alteri præbeat ullo pacto. Ex reliquis autem duabus divisionis partibus, circa Primam Medici à Philosophorum summo diuersi fuere, videlicet de membro quod

quod dat, & non recipit. Nam summus Philosophus asserit, illud membrum esse cor, quippe quod sit omnium virtutum prima radix, & fons, cunctisque alijs membris suas tradat facultates quibus aluntur, & uiuunt, nec non quibus apprehendunt, ac mouentur. Medici uerò, atque nonnulli ex ueteribus Philosophis, has facultates per uaria membra diuiserunt. Dicunt enim, uim Altricem, seu naturalem in iecore; Vitalem in corde; Animalem in cerebro consistere; iecurque uim suam cerebro, & cordi præstare, reliquisque membris omnibus; identidem Cerebrum, & Cor: nec existimant, reperiri membrum tribuens duntaxat, non autem recipiens. Verum, si Philosophi ratio accuratè ac diligenter perpendatur; ueritati certè magis consentanea erit, quàm illa Medicorum, quamuis prima fronte magis apparens uideatur. In ultima uerò, de membro scilicet, quod neque dat, neque recipit, discordes fuerunt cum Medici, tum Philosophi

phi inter se. Alij enim asserunt ossa, & carnem sensus expertem, & alia id genus in uita non permanere, nisi merito suarum facultatum, quæ insitæ in eis sunt, nec ab alijs principijs influxerunt; cùm hæ solæ ipsis sufficiant, ubi ad ea alimentum transmittitur, sed neque alijs particulæ facultatem ullam communicant, neque alia particula aliam eis facultatem præstat. Cōtrā alijs putant Facultates illas non esse congenitas, & proprias, sed uel à iocinore, uel corde ab initio generationis ipsis inflexisse, mox in eis resedisse. Verum enim uerò ad Medicum non attinet, in huiusmodi Quæstionibus demonstratiua argumentatione procedere, ut harū opinionum ueritas elucescat. nulla enim Methodus scientifica ei concessa est ad hoc ostendendum, ut Medicus est, neque in suis contemplationibus, aut actionibus id ei impedimento erit. immo, quod pertinet ad primam disceptationē, is sanè debet scire, & credere, ei

mi.

minimè curandum esse, siue Cor sit principium Sensus & Motus uoluntarij cerebro, ac facultatis nutriticis iocineri, siue non sit. Cerebrum nam que siue à seipso, siue à corde habeat principium functionum animalium nihil refert. hoc enim habere intelligitur relatum ad alia membra: & Iecur pari ratione functionum naturalium nutritioni deseruientium origo est, habita relatione ad alia membra. Quod uerò attinet ad secundam discrepantiam, debet scire, & pro certo accipere, non referre, siue ab initio generationis à iocinore peruenerit facultas naturalis ad ipsa ossa, siue sibi ingenita ac innata sit merito suimet temperamenti, siue neutro modo sit; sed debet credere, facultatem illā ad ossa non profluere à iocinore, ita ut, si clauderetur uia inter ipsa, & os alimentum aptum haberet pro eius nutritione, tunc eius actio aboleretur; quemadmodum fit in sensu, & motu, cū scilicet nervus, qui oritur à cerebro

bro, obstruitur. Verùm uirtus illa efficitur connaturalis ossi, dum in sua persistit temperatura. Itaque plana admodum erit huiusmodi diuisio, innotescantque membra principalia, & alia principalibus deferuiencia; pariterque ea, quæ neque sunt principalia, neque alicui seruituti obstricta. Principalia autem sunt, quæ habent in se principia Primarum facultatum corporis, quibus necessariò indiget pro Individui, aut Speciei conseruatione. Pro Individui quidem conseruatione tria sunt principalia videlicet Cor, quod est facultatis uitalis, principium: Cerebrum, quod est facultatis sensilis, & motricis principium; Iecur autem nutritis. Pro Speciei verò tutela, & perpetuitate, principalia quidem sunt hæc tria. sed & aliud quartum additur, quod Speciei proprium est, nimirum Testes ipsi, qui partim necessarii, sunt, partim utiles; necessarii quidem ad generationem feminis, quod prolem conseruat; utiles uerò ad adi-

p i-

piscendam perfectam formationem,
& temperaturam masculinam, &
foemininam, quæ sunt accidentia
inseparabilia speciebus animalium,
nihil tamen ad essentiam vitæ fa-
cientes. Membrorum verò alicui
muneri obstrictorum, alia Præpara-
toria, alia Delatoria seruitute de-
seruiunt. Præparatoria autem ser-
uitus dicitur utilitas; Delatoria ve-
rò simplex subministratio. Siqui-
dem præparatoria seruitus fit, an-
tequam princeps membrum suum
obeat munus. Delatoria verò, post-
quam functionem suam obierit;
cordis enim seruiens præparator est
pulmo, seruiens verò delator, ar-
terix. Cerebri autem minister præ-
parans est Iecur, & reliqua mem-
bra, tum Nutritioni, tum custodiæ
Spiritus destinata; Deferens verò,
nerui. Iocinoris quoque membrum
subministrans, ac præparans est
Ventriculus; deferens verò, Venæ.
Testibus autem præparant membra
ante ipsos semen generantia; de-
ferunt verò, in maribus, quidem

E

penis,

penis, vasaque seminaria intermedia; in mulieribus verò itidem vasa, quæ semen ad locum conceptionis deferunt, præterquam quòd mulieres habent uterum, quo perficitur utilitas seminis. Galenus porrò dixit, inter membra, alia esse; quæ Actionem tantum habent: alia, quæ iuuamen duntaxat; alia quæ tum actionem, tum iuuamen produnt. Primum est, vt cor; Secundum, vt pulmo; Tertium, vt iecur. Per actionem autem intelligere oportet id, quod ex actionibus ad vitam Individui, ad Speciei perpetuitatem facientibus, ab aliquo membro perficitur, vt est illud, quod à corde peragitur in spiritus generatione: & per iuuamen id, quod probè disponitur, & præparatur ad alterius membri actionem admittendam: tuncque erit actio perfecta ad tuendam vitam Individui, aut Speciei æternitatem, ficut pulmo aerum preparat. Iecur quoque primò concoctionem suam secundam perficit; deinde pro tertia,
&

& quarta apparatus facit. Quatenus igitur concoctionem suam perfectam reddidit, ita ut sanguis pro sui nutritione sit idoneus, eatenus actionem prodidit: quatenus verò actionem agit, quæ alteri futuræ actioni auxilio fit, tunc iuvasse dicimus. Denuo præterea dicimus, quædam membra ex Semine gigni; quæ similia sunt, præter Carnem, & Adipem: quædam ex sanguine, ut adeps, & caro: cætera enim præter hæc duo ex utroque semine, maris scilicet, & feminae gignuntur. Verum illa, ut Philosophorum veridicus dicit, ex masculino semine generantur, sicut caseus ex coagulo, & ex femineo, ut caseus ex lacte. Nam quemadmodum principium coagulationis inest coagulo; ita principium coagulationis, quæ est à forma, est in semine virili. Et quemadmodum principium coagulationis est in lacte, ita principium coagulationis, quæ est à materia, videlicet vis patiens, est in semine muliebri. Rursus, sicuti v-

utrumque illorum duorum, coagu-
li scilicet, & lactis, est pars substā-
tiæ casei, qui ex eis conflatur, sic
utrumque duorum seminum est
pars substantiæ fœtus. Quod qui-
dem dictum non parum Galeni sē-
tentia contrarium videtur. Arbi-
tratur enim ipse utrique duorum
seminum inesse virtutem tum Coa-
gulatricem; tum coagulationis su-
sceptricem. Nihil tamen obstat,
quin dicatur, facultatem coagula-
toriam in matribus esse validiorem,
coagulabilem verò validiorem in
fœminis. Cuius rei veritas in Li-
bris nostris, qui de principalioribus
scientijs sunt, probata est. Postea
verò sanguis menstruus, qui singu-
lis mensibus à muliere excerneba-
tur, efficitur alimentum fœtus, sed
trifariam partitur, quædam nan-
que eius pars convertitur in substā-
tiam quandam, substantiæ seminis,
& membrorum, quæ ex eo gignun-
tur, persimilem, quod est nutriti-
um laudabile ea augens: alia autē
pars non est nutritivum alicui de-
signa-

signatum, sed est conueniens, & apta concrefcere in fua capacitate, & replere loca inania, quæ prima intercedunt membra, & fit caro, & adeps: reliqua verò eft excrementum, neutro illorum conueniens, quæ remanet in vtero vſque ad horam partus, & veluti ſuperuacua à natura expellitur. Vbi verò infans in lucem editur, tunc ſanguis, qui in eius iecore generatur, huius menſtrui ſanguinis vices ſupplet, idemque ex eo gignitur, quod ex illo generabatur. Caro ſiquidem ex ſanguine gignitur, qui à calido, & ſiccò coagulatur: Adeps verò, & Pinguedo, ex eius aquoſa, & pingui portione, quæ à frigido concreſcit, ideoque à calido eliquatur. Cæterum membra, quæ ex Semine procreata ſunt, ſi fortè ſolutionem cōtinuitatis patiantur, non coaleſcunt amplius vera vnione, neque perfectè in priſtinam vnitatem reſtauratur, niſi rarò admodum, & minimū quid, & in paucis habitudinibus, ac ætate puerilli, vt oſſa, & exigui ve-

narum rami, neque arteriarum; harum enim si qua particula seiungatur, aut tollatur, non coalescit amplius, aut eius loco quicquam renascitur, ut in ossibus, & nervis accidit. Quæ verò ex Sanguine genita sunt, renascuntur, ac restaurantur denuò, post eorum abolitionem, rursusque coeunt, eadem substantia restituta, qua prius constabant, ut caro. Itidem etiam, si quid ex Sanguine, in quo vis seminis ad huc viget, procreatum fuerit, parua admodum temporis inter capedine intercedente, id, si quando tollatur, potest iterum renasci, ut dentes in ætate pueritiæ. At, si Sanguis ad aliud mutatus fuerit temperamentum, nequaquam rursus oritur. Membra porò, Sensu & Motu prædita, quandoque habent principium morionis, & sensationis simul ex vnico nervo, quandoque ex diuersis; origo tamen vtriusque virtutis nervus erit. Membranæ quoque viscerum omnium, quæ membranis conteguntur, ac inuoluuntur, ex altera membra-

branarum, pectus scilicet, vel ventrem operientium, ortum habent. quippe origo earum, quæ in pectore sunt, septi nimirum transuersi, venarum, arteriarum, & pulmonis, ex membrana intrinseca costas succingente habetur: membrorum verò, & venarum, in ventris cavitate existentium, membranæ ortum trahunt ex membrana peritonæo appellata, quæ interinsecus ventris musculos tegit. Omnia item membra carnosæ, vel sunt Fibrosæ, ut caro musculorum; vel fibrarum expertia, ut iecur, nullusque motus, siue voluntarius, siue naturalis, fit nisi fibris. Voluntarius quidem motus est, ut ille, qui per musculorum fibras fit; Naturalis, ut motus Vteri, & Arteriarum: Compositus verò, ut motus deglutiendi, qui fibris proprijs obitur, in longum, latum, atque obliquum dispositis. Attractio autem fit per fibras illas, quæ in rectum protenduntur: Expulsio verò per eas, quæ in transuersum: sicut contrà Astrictio, & Re-

tentio per eas, quæ ex obliquo fitū suum possident. In membris præterea, quæ vnā duntaxat obtinent tunicam, vt sunt Venæ, & Vesica, tres ille fibrarum species sunt inter se contextæ. in eis verò, quæ duas habent tunicas, fibræ omnes, quæ transuersim feruntur, semper in externa sunt tunica, reliquæ verò in interna sunt locatæ: quæ tamen in rectum porriguntur, magis ad intimam superficiem declinant. Ad hunc modum autem variè fuerunt dispositæ, ne Attractrices, & Expultrices simul forent: quippe commodius Attractrices, & Retentrices simul coire possunt, præterquam in intestinis, vt quæ valida detentione non indigeant, sed Attractione solū, & Excretionē. Inter membra insuper Nervosa, quæ corpora, à sua substantia diuersa, intra se continent, alia vnā habent tunicam, alia geminas. Quæ autem binis consistunt tunicis, id ob varios vsus obtinent. Quorum primus est, vt eorum corpora robustiora sint pro
infi-

insigni custodia necessaria, ne scindantur præ valido motu eius, quod in eis continetur, vt sunt arteriæ. Secundus est ingens necessitas miræ custodiæ respectu corporis intra ipsa reconditi; nè scilicet vel resolua-
tur, vel exeat. Si enim unicam tantum tunicam obtinerent facile propter eorum raritatem, & resolutionis, & exitus periculum immineret; quoniam huius rei causa facile paterent scissioni. Corpus autem, quod ita est reconditum, est spiritus, & sanguis, qui in arterijs continentur, pro quorum custodia valde profectò studendum erat, ne euanescerent spiritus quidem præ resolutione, sanguis verò præ scissura. sic enim maximum afferrent timorem. Tertius vsus est quòd, cū aliquod membrum indiguerit, tam pro Attractione, quàm pro Expulsionem, motu valido, datum est unicuique priuatim instrumentum absque alterius admistione, vt Venter, & Intestina. Quartus est, quòd ybi requiritur, vt vtraque

membrum tunica sit destinata alicui actioni sibi propriae, & quaelibet duarum actionum fiat ex temperamento alteri diuerso; tunc eas inter se distinguere satius fuit; vt ventriculus, in quo præter Concoctionem Sensus etiam expetitur; qui quidē non nisi neruoso sit membro, concoctio verò carnosus. Vtrique igitur harum actionum data est, seorsum Tunica; sensui scilicet neruea; concoctioni verò carnea. Verum natura interiorem neruosam fabricata est, exteriorem carnosam. Etenim coquentis actio ei, quod coquendum est, potestate potest sine contactu occurrere: Sentiens verò, sensu videlicet tactus, sensibile ipsum omnino nequit percipere, nisi immediate ei obuiam fiat. Ad hæc sunt quedam membra, quorum temperatura, sanguinis temperaturæ est adeo proxima, vt pro eorum nutritione paucis admodum immutationibus sanguis egeat, vt Caro. Ideoque non habet cavitates neque sinus, in quibus aliquantisper detineatur alimentum

tum, quod ipsi distribuitur, ut deinceps ex eo nutriatur, immo, cum primum alimentum ad eam accedit, statim in ipsam transmutatur. Quædam verò sunt, quorum temperatura à sanguinis temperie ita distat, ut, cum opus est sanguinem ea alere, oporteat, antequam exactè ad suæ substantiæ similitudinem deveniat, pluribus alterationibus, atque immutationibus seriatim immutari, ut sunt Ossa: quapropter à sua creatione insignita fuerunt, vel unica cavitate, quæ eorum nutrimentum tamdiu contineat, quod possit in suæ substantiæ similitudinem converteri, ut est os femoris, & humeri; vel pluribus cavitatibus per ipsa disseminatis, ut est os maxillæ inferioris. nam membra, quæ ita se habent, necesse est repleri nutrimento copiosiori, quàm pro eo tempore eis sit necessarium; ut paulatim, ac pedetentum illud transmutent in sibi simile. Membra demum valida excrementa sua ad imbecilliora sibi vicina expellunt, ut cor ad axillas,

cerebrum post aures, iecur ad inguina.

DOCTRINA SEXTA.

De Viribus, & Functionibus: de generibus virium, seu Facultatum sermone generali. Cap. I.

Facultates, & functiones mutuò ex sese dignoscuntur. quælibet enim facultas est alicuius functionis causa, & quælibet functio provenit ex aliqua facultate: ideoque nos simul de eis sermonem faciemus. Facultatem autem generatam, Functionumque ex eis procedentium apud medicos tria sunt, nempe, Facultas Animalis, Naturalis, Vitalis. Proinde multis Philosophis, ac cunctis ferè medicis, præsertim Galeno videtur, vnamquamque facultatem habere membrum princeps, quod sit eius sedes, fons, minera, & origo, à qua actiones eius prodeant. Siquidem arbitrantur Facultatis Animalis sedem esse Cerebrum, atq; ipsius
actio-

actiones ab eo exire. Naturalis autē
cū duabus contineatur speciebus,
vna, cuius munus, & finis est custo-
dire, & seruare Indiuiduum; altera,
cuius munus est Speciem tueri; du-
plex quoque esse membrum prin-
ceps: quippe huius sedes, atque a-
ctionis fons sunt Testiculi, illius ve-
rò Iecur. Eius enim actio circa Nu-
tritionem versatur; nimirum, vt
corpus ipsum ad extremum vsque
augmenti, & vitæ nutriatur; sicuti
alterius in re seminaria pro prole
procreanda, vt quæ separet, ac di-
scernat ex humoribus corporis sub-
stantiam feminis, mox illam infor-
met, atque effingat præcepto crea-
toris sui. Vitalis verò Facultas ea es-
se putatur, quæ Spiritus substantiam
seruat, & regit, qui est vehiculum
sensus, & motus, ipsumque ad eos
recipiendos aptum reddit, vbi ad ce-
rebrum peruenerit; pariterque ha-
bilem tribuendi vitam, vbicunque
diffusus fuerit. huius autem Facul-
tatis sedes, & actionis origo est Cor.
Summus tamē Philosophus Aristoti-
les

les opinatur, omnium harum Viriū principium esse Cor; verū primas earum octiones conspicuas fieri in prædictis principijs: quemadmodum & cerebrum iuxta Medicorum sententiā est virtutis sensilis principium, dein quisque sensus habet proprium, & peculiare membrum, in quo alius actio conspicua redditur. Et certè, si rectè & accuratè consideretur, variasque exactè inquiratur, inueniemus rem se habere vt Aristoteles existimat, non autem vt illis videtur. Rationes namque eorum sumptæ sunt ex propositionibus probabilibus, non necessarijs, ex quibus non concluditur nisi id, quod quandam rerum apparentiam habet. verū ad Medicum, vt medicus, non attinet harum duarum sententiarum veritatem disquirere. nam illud perscrutari Philosophi est, aut Naturalis. Medicus enim, modò ei concedatur, huiusmodi membra esse principia harum facultatum, haud profectò multum curare, vel magni facere

cere debet in morborum curatione, & medela ipsa admouenda, vtrum illæ ex alio principio illis præcedenti ortum habeat, necne. Huius tamē ignorantia est ex ijs, quæ Philosophum minimè decent.

De Facultatibus Naturalibus, quæ dominatrices, & veluti Principes sunt. Cap. 2.

FACULTATVM Naturalium, alia Auxiliares, ac ministræ sunt; aliæ dominantes, & Principes, quibus ministratur. Principum autem duo sunt genera: vnum genus actionem suam prodit circa alimoniam pro indiuidui conseruatione, quod in duas partitur species, in facultatem scilicet Nutricem, & Auētricem: alterum agit in nutrimentum pro speciei æternitate; & id quoque bifariam diuiditur, nempe in facultatem Generatricem, & Formatricem. Facultas igitur Nutrix est illa, quæ nutrimentum mutat
in

in similitudinem nutriti, vt per ipsum farciat, & reficiat id quod dissolutum est. Auëtrix verò est illa, quæ corpus profert, atque auget in omnes dimensiones, prout proportio naturalis exposcit, ita vt ipsum ad integrum augmentum perducatur per nutrimentum in id delatum. Nutrix porrò facultas auëtrici inseruit verùm nutritio ipsa quandoque æquale, quandoque deficiens, quandoque exuperans alimentum, respectu dissoluti restaurat; in auëctione verò semper plus alimenti refarcitur, quàm id, quod continuè decedit. non tamen quicquid ita se habuerit, est augmentum. pinguescere enim, & obesum fieri post gracilitatem in ætate prouecta est huiusmodi, non tamen est augmentum. Non enim augmentum vnquam dicetur, nisi proportio naturalis feruetur in omni dimensione, ita vt corpus ipsum ad absolutum incrementum, & magnitudinem deueniat: post hanc uerò perfectionem **Accretio** nullo modo fit, quã-

uis

uis corpus pinguescat, quemadmodum neque ante prouectam ætatem fit Diminutio, quamuis gracilitas superueniat: licet hoc à naturæ terminis longius distet, atque à necessario magis recedat. Nutricis præterea Facultatis munus tribus præcipuis actionibus perficitur, prima est alteratæ substantiæ appositio, nimirum ut sanguis, uel alius humor in potentia propinqua, actu membro apponatur; in qua error interdum committitur, ut in ea tabis specie accidere solet, quam Græci ἀτροφίαν uocant, ut quæ sit nutritionis priuatio. Secunda est Adherentia, seu Agglutinatio, quæ ut plurimum perficitur, cum id, quod appositum est, & iam quasi nutrimentum, ad plenum membro unitur ut membri pars fiat, in qua etiam actione error plerumque contingit, ut in ea Hydropis specie, quam ἀνασάρκα, seu λευκοφλεγματίαν nominant. Tertia est Assimilatio, quæ id, quod appositum, & unitum est, & iam pars membri effectum, simili-

simile undique reddit, tum substantia, tum colore. quæ quoque functio nonnumquam deficit, sicut in alba vitiligine perspicuum est: in eâ enim affluentis alimenti appositio, atque adhærentia cernitur, assimilatio autem minimè. Hoc uerò munere fungitur uirtus Alteratrix, siue immutatrix, quæ est vna ex ipsius altricis ministris, quippe in homine est unagenera, seu primo principio; sed in membris similiaribus diuersa. In unoquoque enim membro reperitur vis Alteratrix pro sua temperatura, quæ alimentum in sibi simile demutat, diuersa ab alia, quæ idem in alterius similitudinem conuertit: verum Alteratrix, quæ in iecore est, communem vniuerso corpori actionem edit. Genetricis uerò facultatis duæ sunt species: una Semen in maribus, & feminis gignit; altera Facultates, Potentiavè quæ in semine reperiuntur, distinguit, easque uarijs temperamentis distribuit, ac temperat, prout cuique conuenit particulæ, dans scilicet

cet nervo temperaturam propriam, & ossi similiter propriam, singulisque alijs suam. hoc tamen ex semine similium partium, atque vniformis temperaturæ fit. Hanc autem facultatem uocant medici Virtutem Alteratricem Primam. Facultas demum Formatrix effigens est illa, à qua creatoris iussu procedit membrorum formatio, delineatione, figura, cauitates, meatus, lenitas, asperitas, & situs, eorumque mutua communio, & in sūma omnes actiones quæ ex dimensionum terminis oriuntur. Huius autem facultatis ministræ sunt illæ, quæ functiones suas obeunt pro individuo tuendo, nempe uis Nutrix & uis Auctrix.

*De Facultatibus Naturalibus Serui-
uentibus. Cap. 3.*

Facultates porrò Naturales, quæ ministræ duntaxat sunt, facultati nutriti sub ministrant. Sunt autem quatuor numero: Attractrix, Retentrix, Concoctrix, & Expul-
trix

trix. Attractrix quidē Facultas creata fuit, ut id quod utile est attraheret. quam sanē actionem edit fibris recta per longum protensis. Retentrix uerò, ut id utile retineret, dū Vis alterans, & demutans in ipsum agit, ex eoque probum alimentum parat: quo quidem munere fungitur fibris, quæ obliquè procedunt, licet interdum à transuersis coadiuuetur. Concoctrix ea est, quæ id quod traxit attrahens, & detinuit continens, alterat, atque immutat in substantiam aptam, & temperamentum congruum, ut nutrimentum actu fiat, planeque in nutriti substantiam conuertatur. Hæc enim est eius actio in benigno, & familiari, concoctio uocata. sed in alieno, & uitioso longè aliter se habet, Nam & excrementa etiam ipsa demutat, si possibile est; in eam probā dispositionem, & aptitudinem; unde concoctio quoque propriè nuncupatur. Sin autem eorum excretionem à membro, in quo detenta sunt, facilem reddit, ipsaque apta
ex-

expulsioni parat, attenuando scilicet illorum substantiam, si quod impedii fuerit crassities; uel increasando, si tenuitas; uel etiam incidendo, & abstergendo, si lentor, & uisciditas id uetauerit. Hæc uerò functio Digestio uocatur, quanquā & concoctionis, & digestionis nomine, pro eodem quandoque tanquā synonymis utimur. Expultrix denique ea est, quæ excrementum expellit à nutrimento residuum, siue quòd nutritioni ineptum sit, siue quòd æquam mensuram excedat, quæ nutritior satis erat, nec necessarium sit post absolutam eius distributionem in receptaculo sibi dicato, uelut urina in uesica. Depellit autem illud inutile, & superuacaneum, uel per regiones, & meatus ei præparatos; uel si ij desint, à nobili ad ignobile, & à duro & denso ad molle, & rarum. Quòd si ad huiusmodi particulam expulsionem dicatam materia excrementosa iam declinauerit, non diuertit eam uis expultrix ab illo tramite, quantum
pos-

possibile fuerit. His porro quatuor Naturalibus facultatibus Primæ quatuor Qualitates inserviunt, nempe Caliditas, Frigiditas, Siccitas, & Humiditas: sed caliditatis ministerium omnibus illis quatuor reuera commune est; Frigiditas verò aliquipiam earum interdum opitulatur; per Accidens tamen, non per se; immò quod inest frigido per se, est aduersari cunctis facultatibus. nam virium omnium functiones per motum fiunt: idque in attractione, & expulsionem manifestum abundè est. Sed & in concoctione liquidò patet. siquidem cōcoctio perficitur disgregando, & attenuando partes rei crassæ, ac densæ; & è diuerso aggregando, & incrassando partes rei tenuis, & raræ. Hæ autem motiones disgregant, & temperant. Retentrix quoque munere suo fungitur fibras mouendo obliquas pro exacta, ac firma conprehensione. At frigidum stupefacit, & mortificat, omnesque huiusmodi actiones impedit, ad retentionem tamen molien-

liendam ex accidenti conducit, ut quod fibras colligat, contineaturque, prout proba comprehensionis figura postulat, instrumentumque ita disponat, ut suam possit actionem seruare. Expultrix etiam à frigido iuuatur, propterea quòd tum flatuū dissolutionem, qui ad expulsionem conferunt, fieri prohibeat, tum fibras transversas comprimentes contrahat, ac denset. Et hoc quoque est instrumentum præparare, & disponere; non autem in actionem ipsam opem ferre. Quare frigiditas in harum uirtutum ministracionem non ingreditur, nisi fortè per accidens: Si enim per se in illarū opera se intromitteret, lædere utique & motiones debilitaret. Siccitas autem necessaria est pro functionibus trium uirtutum, ambarum scilicet transferentium, seu localiter permittantium, & Retentricis. verū duabus trāsferētibus. Atractrici uidelicet, & Excretorię siccitas opitulatur. quoniam non parum adiicit roboris, sine quo impossibilis est motus:

tus: motus nimirum spiritus, qui has facultates deducit in actiones suas impulsione uehementi, quæ proculdubio impediretur ab humiditate emolliente, si spiritus aut instrumēti substantiam occuparet. Retentrici uerò auxiliatur merito Coustrictio- nis, & Conuulsionis. Concoctrix autem Humiditate potius gaudet. Ad hæc, si Agentes, & Patientes Qualitates inuicem contuleris, quatenus hæ uirtutes eis indigent, inuenies profectò uim Retentricem plus egere Siccitate, quàm Caliditate. Siquidem tempus quietis re-
entrici maius est tempore, quo mouet fibras transversas pro sua compressione. Tempus enim motionis, quo scilicet indiget calore, breue ad modum est: reliquum uerò temporis actionis eius retentioni, ac quieti traditum est. Quare, cū Puerorum temperatura ad humiditatem magis uergat, uis hæc in eis imbecillior reperitur. Contra autē Attractrix plus indiget Caliditate, quàm Siccitate. quippe calor con-
fert

fert summopere in attractione ipsa.
Nam maior pars actionis suæ in mo-
tu dispensatur, necessariusq; illi ma-
gis est motus partium instrumenti,
quàm quies, vel earum contractio
& collectio merito siccitatis. Adde
etiam, quod hæc facultas nonnun-
quã valido eget motu, nedum mul-
to. Attractio præterea fit, aut vi At-
tractrice, vt quæ in magnete lapide
est, quo ferrum trahitur; aut ratio-
ne vacui, vt attractio aquæ, quæ per
tubulum, siue fistulam fit; aut calo-
re, vt in lucerna attrahitur oleum
quamuis tertium hoc tractionis ge-
nus apud veritatis indagatores ne-
cessariò reducatur ad secundum, im-
mo ferè fit idemmet. Si ergo cum
vi attrahente caloris etiam concur-
rat auxilium, sine dubio attractio
validior fiet. Excretoria verò vir-
tus minùs indiget siccitate, quàm
Attractrix, vel Retentrix; vt quæ
non indigeat constrictione retentri-
cis, neque adhærentia attractricis,
eiusque constrictione, ac complexu
super rem attractam. Et, vt verbo
dicam

dicam, Excretoria facultas nulla penitus indiget quiete, sed motu, & contractione modica; quæ expressioni, atque excretioni ita conferat, ut eo duntaxat spatio instrumentum ipsam expressionis, & adstrictionis figuram seruet, non ut in Retentrice, quæ longo eget tempore, neque ut in Attractrice, quæ aliquod etiam temporis spatium exposcit, ut proba fiat partium attractio atq; comprehensio; quare siccitate parum eget. Inter has autem omnes facultates Calore magis gaudet Concoctrix ipsa, Sicco verò non item, sed Humido, ut nutrimentum liquidum facilius reddat, penetrationeque, ac figuris recipiendis magis aptum. Nec potest quis obijcere; quòd si humiditas opitularetur concoctioni, pueri certè dura concoquerent, etenim non propter hanc causam contingit pueros in hoc deficere; iuvenes verò minimè. sed propter convenientiam, & similitudinem, vel dissimilitudinem naturæ. Nam, quod prædiximus est, puerorum tempera-

peramento non est conueniens. quapropter vires eorum concoquentes in illud haudquaquam agunt, neque amplexantur continentes, sed expellentes, quàmprimum id tanquam noxium extrudunt: Iuuenum verò temperamento valdè congruū est, suæque nutritioni conueniens. Ex his itaque summatim colligi potest, Retentricem vim indigere adstrictione, stabilitateque dispositionis adstrictoriæ longo temporis spatio, & modico motionis auxilio: Attractricem verò adstrictione, atque adstrictionis perseverantia breui admodum tempore, sed multo motus adiutorio: item Expultricem adstrictione tantum absque stabili permanentia, quæ sit alicuius momenti, sed maximo motus auxilio: Concoctricem denique eliquatione, & temperatione magnopere indigere. Hæ itaque facultates, quatuor illis qualitatibus vtentes, diuersimodè agunt, eisque inæqualiter egent.

De Facultate Vitali.

Cap. 4.

FACULTAS autem Vitalis à Medicis intelligitur vis illa, quæ cum ad membra peruenit, preparat ea ad recipiendum facultatem Sensus, & Motus, nec non ad actiones vitæ obeundas. Ad quam etiam referunt Timoris, & Iræ motiones; propterea quòd in eis reperiatur dilatatio, & constrictio, quæ spiritui huic facultati attributo accidit. Quam quidem sententiam sic summam prolatam nos clariùs explicabimus. Dicimus igitur, quòd quemadmodum ex humorum crassitudine cum quadam temperatura gignitur substantia quædam crassa, quæ est membrum, vel pars membri; nec secùs ex humorum vaporibus, eorumque tenuitate, cum quadam temperatura, generatur substantia tenuis, quæ est spiritus. Et quemadmodum apud medicos Iecur est principium illius Primæ generat.

generationis, ita Cor est principium
huius Secundæ. Vbi verò hic spiri-
tus debitam temperaturam est na-
ctus, aptus est recipere hanc faculta-
tem, quæ deinde præparat omnia
membra ad omnes alias facultates,
tum animales, tum etiam reliquas
recipiendas. Non enim Animales
Facultates oriuntur in Spiritu, &
Membris, nisi prius hæc adsit vis.
Ideoque, quamvis vires Animales
alicuius membri amittantur, viuum
tamen adhuc persistat, nisi hæc quo-
que facultas in eo fuerit penitus a-
bolita. Sæpè enim videmus, mem-
brum aliquod stupidum, aut Para-
lysi resolutum, diu carere sensu, &
motu, siue fuerit ob Intemperiem
prohibentem eorum influxum, siue
ob Obstructionem obortam in ner-
uis à cerebro ad ipsum delatis, &
tamè adhuc viuere; membrum verò
moribundum causa priuationis fa-
cultatis vitalis non modò sensu, &
motu carere, sed etiam putrescere
necessariò, & corrumpi. In mem-
bro ergò resolutione affecto, extat

vis conseruatiua vitæ ; ita vt remoto impediēte, restituatur ei vis sensus, & motus. quippe semper paratum est eam recipere merito illius vitalis facultatis in eo etiamnum incolumis. causa enim impediens non abstulit potestatem recipiēdi ipsam, sed actum tantummodo. At membrum demortuum haud sic se habet. Neque etiam vis Altrix, vllaūe alia est, quæ præparat, ita vt dicamus, quòd quàm diu vis altrix adest, membrum ipsum viuat, & ea abolita pereat. Nam eadem est ratio de virtute Altrice, quæ de superius dicta. Aliquando enim eius actio in membro deletur, & nihilominus adhuc viuunt; aliquando eadem incolumis seruat, & membrum ad interitum tendit. Præterea si vis Altrix, quatenus altrix, esset vis hæc, quæ præparat, & disponit pro sensu, & motu, plantæ profectò reciperent sensum, & motum. Relinquitur ergò, vt quod præparat, sit quippiam aliud, propriā sequens temperaturam, idque Facultas Vitalis nuncupatur.

Et

Et certè est illa Prima Facultas, quæ in spiritu oritur, postquam ex tenuiori humorum portione genitus est. Mox spiritus secundùm Philosophum Aristotelem per eam recipit Principium primum, & Animam primam, ex qua cæteræ aliæ facultates profluunt. verùm earum actiones non prodeunt immediatè à Spiritu, quemadmodum neque Sensus apud Medicos procedunt à Spiritu Animali, qui est in cerebro, nisi ad Crystalloidem feratur, aut ad Linguam, quodpiam uè aliud Sensus organum. Sed cùm peruenierit portio aliqua spiritus ad Ventriculos Cerebri, tunc recipit temperamentum conueniens, ut ex eo actiones illius facultatis, quæ in ipso primò inest, procedant. Idem in Iocinere, & Testiculis. At Medicorum sententia est, quòd nisi in cerebro in aliã vertatur temperaturam, non est aptus admittere animam, quæ est principium sensus, & motus; quanuis prima temperatura iam contulerit ad adipiscendum primam illam

vitalem facultatem . Nec secus in iecore, & vnoquoque membro . Siquidem apud eos vnumquodque actionum genus diuersam possidet animam . Nec est anima vna, ex qua hæ facultates emanent, vel contrà huius summe aggregatio est anima . Er, tamen si Prima Temperatura iã præstitit promptitudinem recipiendi facultatem Primam vitalem in aduentu spiritus, vtpote quæ sit eius perfectio : attamen sola hæc facultas non est sufficiens, vt per ipsam spiritus cunctas vires suscipiat, nisi propria in eo temperatura oriatur . Dicunt insuper, quod etsi hæc Facultas prepararet pro vita, est etiam principium motus substantiæ spiritualis tenuis ad mēbra, nec non principium constrictionis, & dilatationis, respirationis, & pulsus; vt quæ auxilium præstet, quod in relatione ad vitam est passio : sed respectu actionum animæ, & pulsus, est actio . Cæterum hæc facultas est similis Facultatibus Naturalibus . quoniã actiones suæ à voluntate non procedunt.

dunt. Similat etiam Facultates Animales ob actionum diuersitatem. simul enim dilatat, & constringit, duosque contrarios motus efficit. Philosophi autem, cum dicunt Animam Humanam, per Animam intelligunt Actum Primum, seu perfectionem corporis naturalis instrumentalis, principium omnis facultatis, ex quo proueniunt motus ipsi, & actiones variae. Hæc igitur Facultas iuxta Philosophorum sententiam est animalis, perinde ut illæ Naturales superius dictæ ab ipsis vocantur Facultates Animales. Quod si qui nolint animam hoc modo definire; sed malint dicere Facultatem quæ est principium apprehensionis, & motionis, prouenientis ex aliqua intellectione, & electione voluntaria; & per Naturalem intelligant omnem facultatem, ex qua aliqua actio in corpore exeat profectò hac ratio facultas hæc non erit Animalis, sed Naturalis longè dignior illa, quam Medici Naturalem appellant. At, si Naturalem vocemus eam, quæ

negotio alimenti immutandi incumbit, siue vt Indiuiduum, siue vt Species conseruetur; tunc hæc non erit naturalis, sed potius sub tertio genere continebitur. Et quoniam Ira & Timor, aliaque id genus animi Accidentia huius facultatis passionnes sunt; quamuis eorum principia sint, Sensus, & Existimatio, virtutesque Apprehensivæ, idcirco ad eam referentur: certior tamen de ea notitia, & an sit vna, vel plures, in Scientia Naturali continetur.

De Facultatibus Animalibus.

Cap. 5.

Svb Facultate autem Animali duæ potissimum facultates comprehenduntur, tanquam Species sub Genere. vna est Apprehendens Cognoscensque; altera motrix. Rursusque Apprehendens est genus duarum aliarum, Exterioris scilicet, & Interioris. Apprehendens igitur Exterior est ipsa sensilis, quæ secundum quosdam est tanquam Genus quinque Facultatum; & secundum
alios,

alios, octo. Quod si velimus eas quinque esse; hæc utique sunt; vis Visus, vis Auditus, vis Odoratus, vis Gustus, & vis Tactus. Si vero octo, reddetur causa huius quemadmodum pluribus veritatem indagantibus videtur, nimirum Tactum habere plures facultates, quatuor scilicet. Tribuunt enim singulis quatuor generibus tactus priuatim facultatem præcipuam; quamvis in membro sensorio communicent, ut Gustus, & Tactus in lingua; et Visus, et Tactus in oculo. Huius tamen rei disquisitio ad Philosophum pertinet. Cognoscens vero Interior, quæ alia est à Sentiente, similiter est veluti Genus quinque aliarum Facultatum. Siquidem una est, quæ vocatur Sensus Communis; Phantasia altera; quæ quidem apud Medicos sunt una, & eadem; sed apud celebres Philosophos duæ diuersæ. Sensus enim Communis est vis illa, quæ omnia sensu percepta recipit, & ab eorum formis, & simulachris afficitur cunctaque in ea aggregantur.

Phantasia uerò est uis illa, quæ ea
custodit post huiusmodi aceruum,
retinetque, & consignat in se post
sensus absentiam de hoc tamen cer-
tiorum doctrinam afferre, Philoso-
phi est, non Medici. Sed utcunque
sit, earum Sedes, & Actionis Princi-
pium est anterior Cerebri uentricu-
lus. Secunda est, quam Medici Co-
gitatiuam uocant; Philosophi uerò
quandoque Imaginatiuam, quādo-
que Cogitatiuam. Nam, si impe-
rauerit ei uis *Æstimatoria* animalium,
de qua paulò post fiet mentio, aut
ex se ipsa ad actionem excitetur,
tunc uocamus ipsa *Imaginatiuam*.
Si uerò ad eam Facultas *Ratiocina-
trix*, & intelligens se conuerterit,
eaque pro aliquo suo commodo uta-
tur, tunc appellatur *Cogitatiua*. Ut-
cunque tamen sit, inter hanc, & il-
lam hoc interest, quòd prior recipit,
& custodit, quicquid ad eam de-
fertur ex formis, atque imaginibus
sensibilibus; posterior uerò in ijs se
exercet, quæ iam in imaginatione
reposita sunt, usu uidelicet compo-
nendi

nendi, & diuidendi, singulaque recipit spectra, & simulachra, ut à sensu ad ipsam deferuntur; tum alia ab illis diuersa effingit, utputa hominem uolantem, & montem smaragdinum. Phantasia enim nihil aliud tibi præsentedat, quàm quod à sensu suscipitur, nec in eo se exercit. Huius autem Facultatis Sedes est medius cerebri vētriculus. Quæ quidem est instrumentum illius facultatis, quæ in brutis est verè Apprehendens interior, videlicet Aestimatiuæ: quippe ea est, qua animal iudicat, lupum esse inimicum, filiū autem dilectum, & assuetum afferre alimenta, amicum, à quo non fugit, nulla intellectiua ratione cōcurrente: amicitia tanque, & inimicitia sensui minimè subiiciuntur; neque sensus animalis eas cognoscit, neque de eis iudicat, sed vis alia, quæ licet non sit apprehensio rationalis, est tamen quædam perceptio non rationalis. Homo etiam plerunque vtitur hac facultate in multis iudicijs, eamque exercet,
per

perinde vt animal irrationale. Differt autem hæc facultas à Phantasia, quòd phantasia retineat sensu percepta; hæc verò in sensibilibus iudicet non-sensata. Differt quoque ab alia, quæ Cogitativa, & Imaginativa vocatur, cum ex illius actionibus nullum sequatur iudicium, vel discursus: cogitativæ verò actionis non solum aliquis, sed etiam multi sequantur discursus, & iudicia: itē cogitativæ actiones sunt componere, & diuidere sensata; illius verò actio est in rebus sensibilibus iudicare non-sensibiles. Et quemadmodum in animantibus Sensus iudicat de Formis, quæ sensu percipiuntur; ita Æstimatoria in eisdem diiudicat de Formis, quæ ad eam deferuntur; non ad Sensum. Sunt tamen nonnulli, qui temere audent Facultatem hanc Cogitativam appellare; quod etiam eis liceat. Nam de nominibus non est disceptandum, modo res ipsæ primæque earum differentia recte intelligantur. Nec debet Medicus multum insistere circa

ca

ca cognitionem huius Facultatis; quoniam læsiones actionum eius sequuntur læsiones aliarum præcedentium, nimirum Phantasiæ, Imaginatiuæ, & Memoratiuæ, quam paulò post referemus. Medicus enim non considerat, nisi eas Facultates, ex quarum actionibus læsis oritur ægritudo. Quòd si lædatur actio alicuius facultatis ob læsionem aliquam, quæ prius actioni alterius præcedentis facultatis acciderit; siue ex membri Intemperie, siue deprauata Compositione; satis est illi, si norit, eam noxam oriri ob vitium temperature membri illius, aut cõpaginis deprauationem, ita vt aliquo medicamento ei succurrat, aut ab ea præcaueat; nec cogitur cognoscere eam facultatem, quæ per aliud medium afficitur, cum accuratè nouerit illam, quæ affecta est sine medio. Tertia verò apud Medicos, quæ quarta à Philosophis putatur, est Facultas Cõseruans, & Memoratiua, quæ est veluti thesaurus eorum, quæ ad Cogitatiua deferuntur ex speciebus

bus non-sensatis rerum sensui minime subiectarum; quemadmodum Imaginativa est thesaurus earum, quæ ad sensum pertinent, ex speciebus, atque imaginibus sensibilibus. Huius autem virtutis Sedes est posterior cerebri sinus. Ceterum hic esset locus contemplationis Philosophicæ; nempe an vis, quæ custodit, & ea, quæ reminiscitur, quæ scilicet rem, quæ in thesauro cogitativæ reposita est, in memoriam reuocat, sint una, & eadem, vel potius due. Verum hoc non est necessarium medico, cum vtriusque noxæ eiusdem sint generis. quandoquidem posteriori sinui cerebri accidere soleant, siue ex genere vitiosæ Temperaturæ, siue deprauatæ Constitutionis. Reliqua verò facultas, ex interno-scentibus animæ viribus, est Ratiocinatrix, seu Intelligens, humana. Sed quia Medici Existimationem non considerarunt, ob causam, quã paulò antè attulimus, longè rationabilius hanc quoque posthabuerunt. Eorum enim contemplatio

non

non nisi circa illarum trium actiones versatur, non aliarum.

De Facultate Animali Motrice.
Cap. 6.

MOTRIX verò Facultas est illa quæ contrahit, laxatque tendines, quibus membra mouet, & articulos, sua extensione, & flexu. Delabitur autem in membra per neruos musculis insertos, estque tãquam Genus in varias Species diuisum, iuxta varia motuum Principia. In vnoquoque enim musculo diuersa reperitur vis, & propria natura, quæ iudicio Æstimatricis, à quo communis oritur consensus, obedit.

De Functionibus.
Cap. Postremum.

ACTIONVM porrò Simplicium, aliæ vnica perficiuntur Facultate, vt concoctio, verbi gratia; aliæ duabus, vt cibi appetentia, vt quæ Attractrice naturali, ac sensibili oris

oris ventriculi expleatur. Attractrix enim fungitur munere suo mouendo fibras recta per longum procederes, ut exacte complectatur id, quod attrahit, atque exsuget ex humoribus quod sibi familiare est. Sensilis vero actionem suam obit, tum sentiendo hanc passionem, tum morsum atræ bilis, quæ appetentiā excitat, quemadmodum declarauimus. Hanc vero actionem ideo dicimus duabus perfici facultatibus. quoniam, cum accidit noxa ipsi sensili, aboletur cupiditas illa, quæ vocatur Fames, & Appetentia, nec desideratur cibus, quamuis corpus eo indigeat. Simili modo Deglutienti functio duabus perficitur viribus: altera est Attractrix Naturalis, altera Voluntaria. Prima edit actionem suam fibris rectis, quæ in ore ventriculi, & œsophago reperiuntur: secunda fibris musculorum Laryngis, qui deglutioni sunt dicati. Vbi enim altera earum aboletur, tunc deglutiendi functio difficulter fit: immo etiam si non fuerit abolita, sed

non

nondum ad actionem suam se con-
uerterit, difficilis tamen adhuc
redditur. Si enim appetitus haud
rectè se habeat, difficile deglutimus
id, quod non appetimus; & è con-
trario, si ab aliqua fortè re abhor-
reamus, velimusque illam degluti-
re, Facultas Attractrix naturalis ap-
petens adeò perterretur, vt Volun-
taria difficile queat suam deglutien-
di actionem edere. Transitus quo-
que, delatio, & distributio ali-
menti perficitur vi expultrice. Iti-
dem & excrementorum excretio ex
utroque meatu. Verùm aliquando
actionis principium sunt duæ vir-
tutes, Animalis scilicet, & Naturalis;
aliquando vna, & quæpiam quali-
tas, veluti frigiditas, quæ sui natu-
ra prohibet, ac reprimat fluxiones.
Siquidem opitulatur virtuti excre-
torix, vt resistat humori fluenti ad
membrum, reprimendo, ac repel-
lendo ipso. Qualitas namque fri-
gida tribus modis prohibet, repri-
mitque: duobus quidem per se, sub-
stantiam nimirum rei fluentis increas-
sando,

fando, & meatus astringendo: tertio verò modo per accidens, caliditatem attrahentem extinguendo. Sicut contra qualitas calida attrahit illis de causis, quæ ijs opponuntur. Ceterum Caloris qualitas, & Vacui necessitas, primò attrahunt quod tenuius est, mox quod crassius. Facultas verò attrahens naturalis non attrahit nisi id quod magis conueniens, ac proprium suæ naturæ est. Sæpenumero verò id, quod est crassius, est magis conueniens, ac maxime familiare.

FINIS.

667305

INDEX CAPITVM.

LIB. I.

PROOEMIUM.

DE vniuersalibus Medicæ
Scientiæ Canonibus. Pag. 6.

DOCTR. I.

CAP. I. Medicinæ De-
finitio. Pag. 10.

II. Subiectum. 13.

DOCTR. II.

I. De Elementis. 19.

DOCTR. III.

I. De Temperaturis. 23.

II. De Temperamentis sin-
gularum Partium. 37.

III. De Temperamentis
Ætatum, Sexus,
Regionum, &
Artium genera-
liter. 24.

DO-

DOCT. IV.

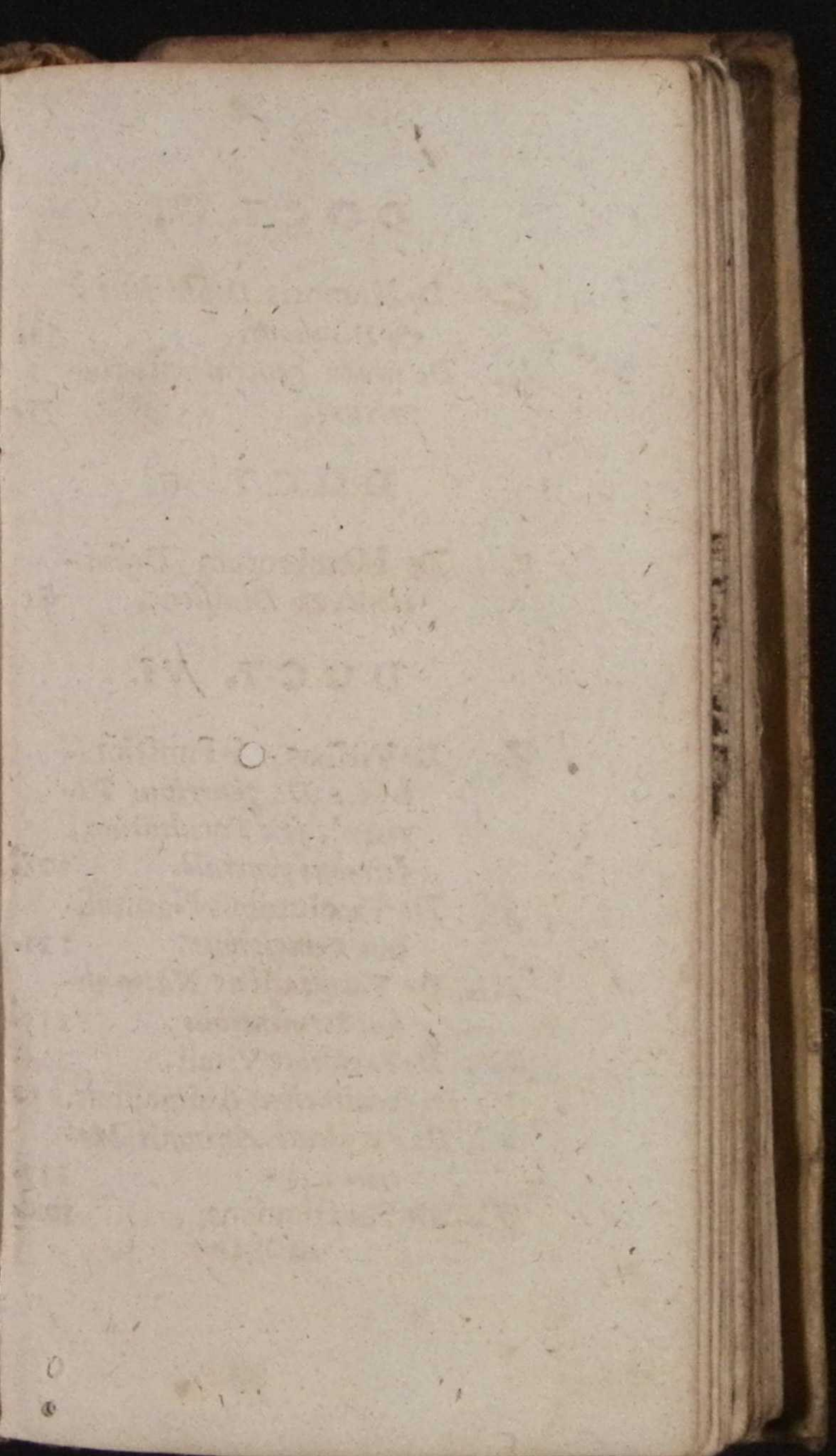
- I. De Humoris Definitione,
& Diuisione. 54.
- II. De modo generationis Hu-
morum. 75.

DOCT. V.

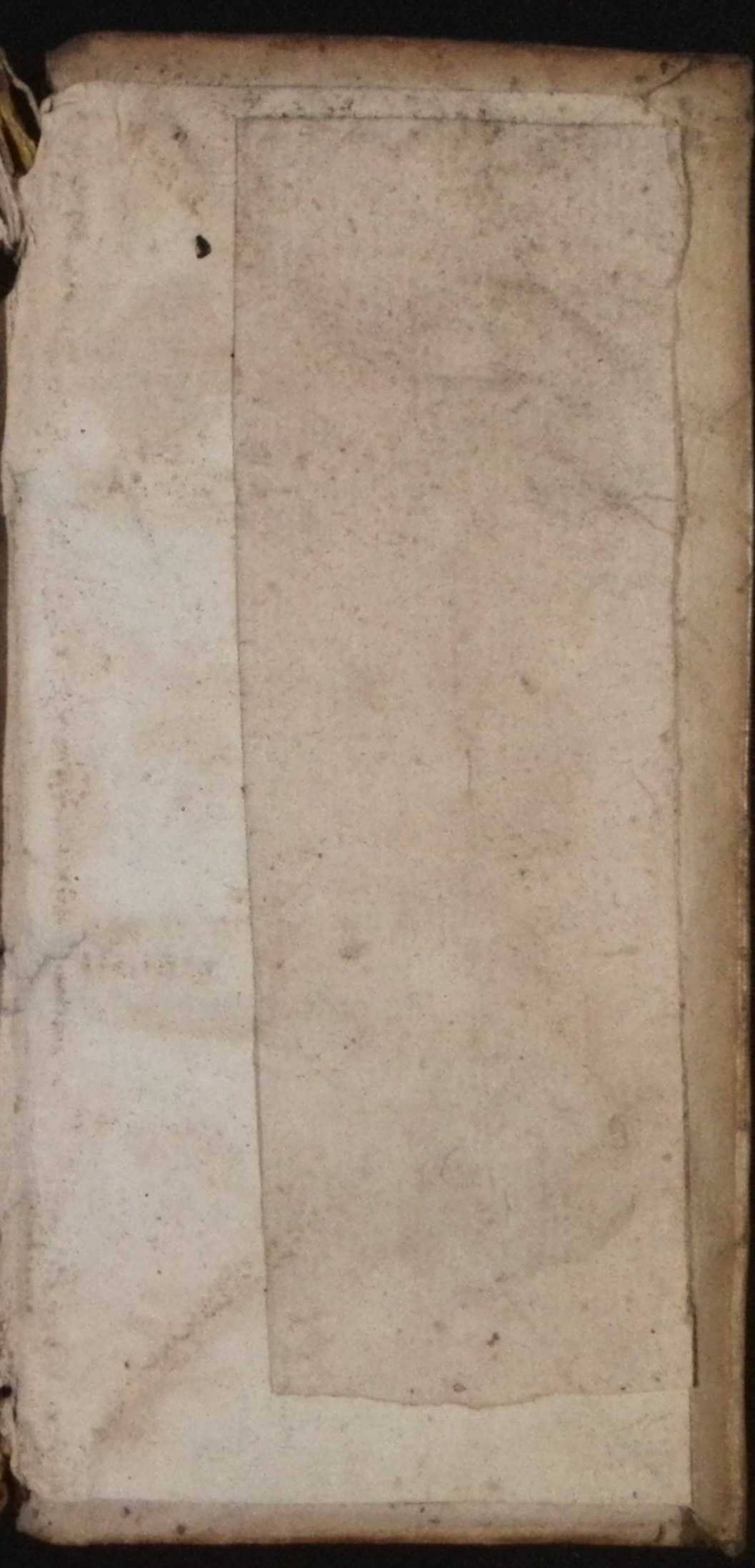
- I. De Membrorum Defini-
tione, & Diuisione. 85.

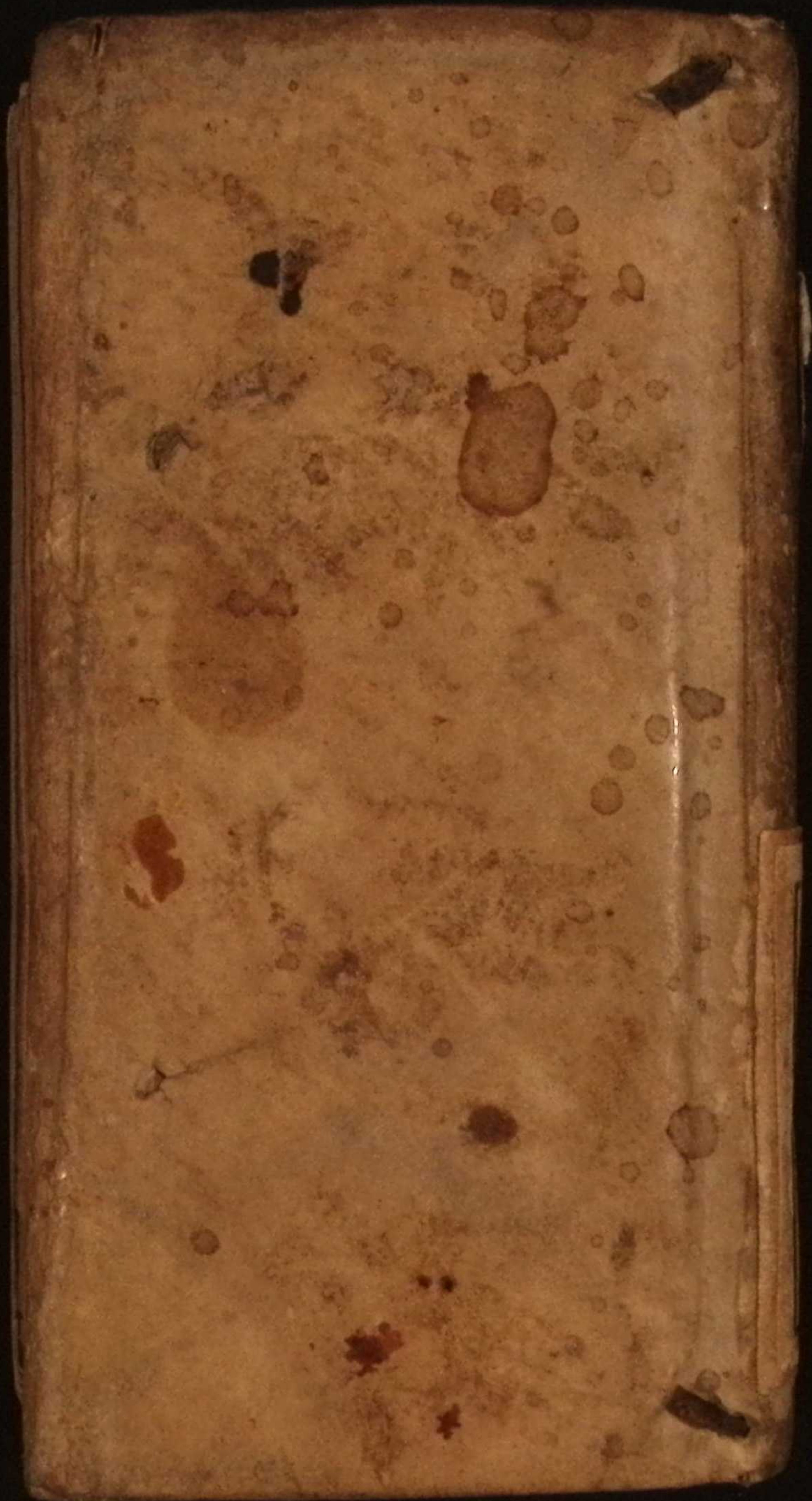
DOCT. VI.

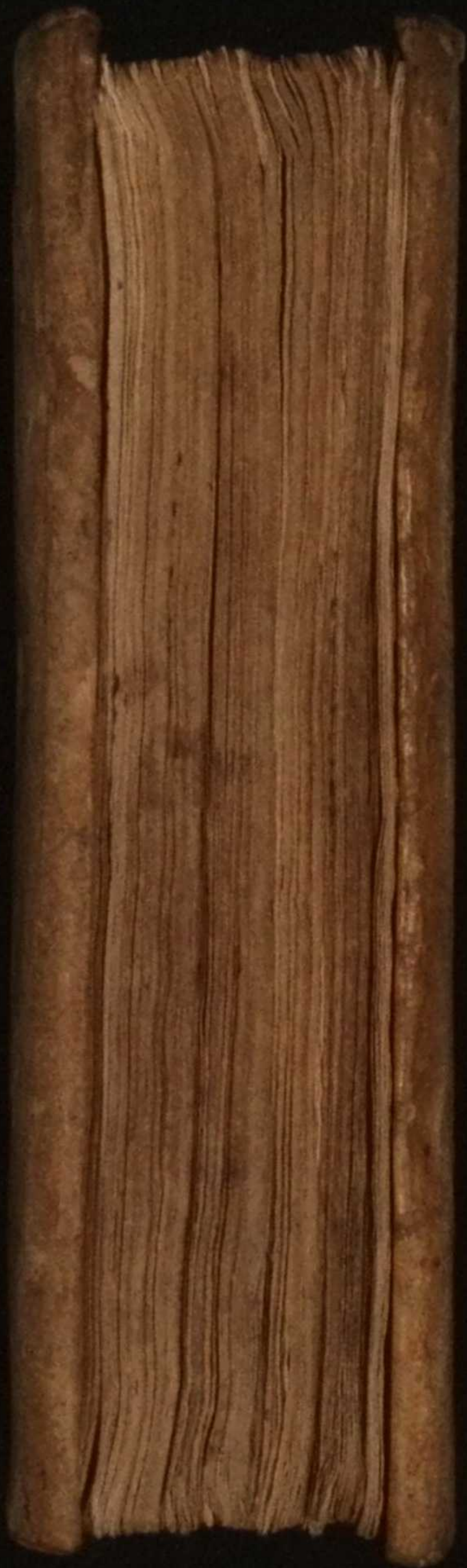
- I. De Viribus, & Functioni-
bus : De generibus Vi-
rium, seu Facultatibus ;
sermone generali. 108.
- II. De Facultatibus Naturali-
bus Principibus. 111.
- III. De Facultatibus Naturali-
bus Seruientibus. 115.
- IV. De Facultate Vitali. 124.
- V. De facultatibus Animalibus. 130.
- VI. De Facultate Animali Mo-
trice. 137.
- VII. De Functionibus. ibid.

Laurence E. Holtz

ATENE O VENE TO

1013

ATENE O

BIBLIOTEC A

6

C

118

VENE TO

VENEZIA